

Yaşlıların İhtiyaçları, Beklentileri ve Karşılaştığı Sorunların Çözümünde Sosyal ve Politik Çevrenin Rolü: Konya İlinin Beyşehir ve Hüyük İlçeleri Örneği*

Old people's needs, expectations and the role of social and political environment towards the solving of problems they encounter: the cases of Beyşehir and Hüyük districts of Konya city

Müşerref KÜÇÜK^{1,†}

¹ Dr. – İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Hizmet Bölümü, İstanbul, Türkiye - ORCID: 0000-0003-1585-7122

Sosyal Çalışma Dergisi (2021) 5 (2), 258-284
Copyright © 2021 İZU

YAYIN BİLGİSİ

Yayın geçmişi:

Gönderilen tarih: 27 Ekim 2021
Kabul tarihi: 25. Aralık 2021
Yayımlanma tarihi: 31 Aralık 2021

Anahtar kelimeler:

Beklentiler,
İhtiyaçlar,
Sorunlar,
Sosyal Hizmet,
Sosyal ve Kurumsal Çevre,
Yaşlılık,
,

Keywords:

Aging,
Environment,
Expectations,
Needs,
Problems,
Social and Institutional
Social Work,

ÖZ

Bu araştırma, Konya ilinin Beyşehir ve Hüyük ilçelerinde yaşayan yaşlıların ihtiyaçlarının, beklentilerinin ve sorunlarının belirlenmesini, sosyal ve kurumsal çevreyle etkileşimlerinin ve yaşam memnuniyetlerinin analiz edilmesini amaçlamaktadır. Araştırmada nicel ve nitel araştırma tekniklerinin birlikte yürütüldüğü karma araştırma deseni uygulanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan 65 yaş üstü 386 yaşlı ile anket, 33 yaşlı ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Sosyal ve politik çevrenin rolünü anlamak için araştırmaya farklı kurumlardan 71 kişi katılmıştır. Bu gruba dâhil edilen muhtarların tamamı ve imamların 24'ü ile yüz yüze görüşülerek cevaplamaları için soru formu iletilmiş ve cevaplamalar tamamlandıkça geri alınmıştır. Ayrıca 1'i imam, 1'i üniversiteden bir uzman ve 2 sivil toplum kuruluşu yöneticisi ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Bunun yanı sıra araştırmaya katılan 2 Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Müdürüne, 2 Belediye İlgili Birim Müdürüne ve 2 Sosyal Çalışmacıya cevaplamaları için mail üzerinden soru formu gönderilmiş ve cevap formu aynı şekilde mail üzerinden alınmıştır. Araştırma bulgularına göre yörede yaşlılar en fazla toplu ulaşım hizmetine, maddi desteğe, saygı, sevgi ve ilgi gösterilmesine ve sosyalleştirebilecekleri alanlara ihtiyaç duymaktadır. Yakın sosyal çevrelerinden beklentileri; sağlıklı olmaları, saygı, sevgi ve ilgi göstermeleridir. Kurumsal çevrelerden beklentileri ise, toplu ulaşım, maddi yardım, saygı, sevgi, ilgi ve evde sağlık hizmetlerine yönelik taleplerden oluşmaktadır. Karşılaştıkları en önemli sorunların başında sağlık, ekonomik sorunlar, yalnızlık ve toplu ulaşım sorunları gelmektedir. Karşılaştıkları ve ivedilikle çözülmesini istedikleri sorunların ise ekonomik ve sağlık sorunları, toplu ulaşım ve yalnızlık sorunları olduğu tespit edilmiştir. Yaşlıların sosyal ve kurumsal çevrelerle ilişkilerinin çok iyi olduğu, ihtiyaç, beklenti ve sorunlarının giderilmesinde sosyal çevrelerinden en fazla çocuklarının rol üstlendiği, kurumsal çevrelerden ise Kaymakamlık, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ve Muhtarlıkların kurumsal rol üstlendikleri bulunmuştur. Yaşlıların yaşam memnuniyetlerinin ise yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırmada yaşlıların beklentilerinin, sorun yaşama durumlarının, sosyal ve kurumsal çevre ile ilişkilerinin, sosyal ve kurumsal çevrenin rolünün ve yaşam memnuniyetlerinin sosyal ve demografik değişkenlere göre değiştiğini iddia eden hipotezleri destekleyen, ihtiyaçlarının ise sosyal ve demografik değişkenlere göre değiştiği hipotezini desteklemeyen sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırma bulgularına ilişkin öneriler araştırmanın sonucunda sunulmuştur.

ABSTRACT

This research aims to determine the needs, expectations and problems of the elderly living in Beyşehir and Hüyük districts of Konya province, and to analyze their interactions with the social and institutional environment and their life satisfaction. Mixed research design, in which quantitative and qualitative research techniques are carried out together, was used in the research. A survey was conducted with 386 elderly people over the age of 65, who constitute the sample group of the research, and in-depth interviews were conducted with 33 elderly people. To understand the role of the social and political environment, 71 people from different institutions participated in the research. A questionnaire was sent to all of the headmen included in this group and 24 of the imams to be answered by face-to-face interviews, and it was taken back when the answers were completed. In addition, in-depth interviews were conducted with 1 imam, 1 expert from the university and 2 non-governmental organization managers. In addition, a questionnaire was sent to 2 Social Assistance and Solidarity Foundation Managers, 2 Municipality Relevant Unit Managers and 2 Social Workers participating in the research for their

* Bu çalışma yazarın doktora tezinden üretilmiştir.

† Sorumlu yazar e-mail adresi: muserrefkucuk@gmail.com, Etik Kurul Adı: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığı - Tarih: 11/05/2020 - Sayı No: 20292139-050.01.04

answers via e-mail, and the answer form was also received via e-mail.

According to the research findings, the elderly in the region mostly need public transportation services, financial support, showing respect, love and interest, and areas where they can socialize. Their expectations from their immediate social circle; be healthy, show respect, love and care. Their expectations from institutional circles consist of demands for public transportation, financial aid, respect, love, attention and home health services. The most important problems they face are health, economic problems, loneliness and public transportation problems. It has been determined that the problems they encounter and want to be solved immediately are economic and health problems, public transportation and loneliness problems. It has been found that the elderly have very good relations with the social and institutional environments, the children from their social circles play the most role in meeting their needs, expectations and problems, while the District Governorship, Social Assistance and Solidarity Foundation and Muhtarlıks play an institutional role from the institutional circles. It has been found that the life satisfaction of the elderly is high. In the study, results were obtained that support the hypotheses claiming that the expectations of the elderly, their problem situations, their relations with the social and institutional environment, the role of the social and institutional environment and their life satisfaction vary according to social and demographic variables, but not the hypothesis that their needs change according to social and demographic variables. Suggestions regarding the research findings were presented at the end of the research.

1. Giriş

Yaş, zaman ile aynı anlama gelen bir kavramdır. Bireyin doğumundan itibaren dünyanın güneşin çevresindeki dönüşlerinin bir sayısal ifadesidir (Dağlı, 2018: 12). Sosyal yaşamda birey çoğunlukla “yaş” bağlamında ele alınır. Eğitime başlama, oy kullanma, askerlik, evlilik, iş, emeklilik vb. konular yaş baz alınarak düzenlenmektedir (Gönüllü-Taşkesen, 2017: 7). Yaşlanma ise “bireyin değişen sosyal çevreye uyum sağlama gücünü zaman faktörüne bağlı olarak azaltan, sosyo-psikolojik gibi faktörlerin fiziksel değişimlerini hızlandırıp yavaşlatabilen, her insanda farklı oranda gerçekleşen bireysel bir süreç” olarak ifade edilmektedir (Buz, Koçak ve Gözen, 2018: 389).

Çağdaş dünyada yaşlılık ise önemli bir toplumsal olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaşlılık kısaca, “yaşlı olma, artan yaşın etkilerini gösterme hali” olarak tanımlanabilmektedir. Bu etkiler, bireyin fiziksel ve zihinsel güçlerinin ve esnekliğinin git gide kaybedilmesine işaret etmektedir (Kankaya ve Karadakovan, 2017: 22). Dünya Sağlık Örgütü’nün yaşlılık tanımı ise bireyin çevresel faktörlere uyum sağlayabilme yeteneğinin azalması şeklindedir (WHO, 2013). Yaşlılık; bebeklik, çocukluk, gençlik ve yetişkinlikte olduğu gibi doğal ve kaçınılmaz bir süreç olup yaşlanma süreci sonunda başlayan bir dönemdir. Yaşlılık, “yaşlanmış olma” halini ifade ederken yaşlanma ise bireyin kronolojik, biyolojik, patolojik, psikolojik, sosyal ve ekonomik yönlerinin sürekli değişimini ifade etmektedir (Ceylan, 2015a: 27). Dolayısıyla yaşlanma çok boyutlu ve çok yönlü gelişen süreçleri içermektedir (Tufan, 2014: 14). Yaşlanmanın kronolojik, biyolojik, psikolojik, toplumsal, kültürel ve ekonomik gibi farklı boyutları bulunmaktadır ve sınıflandırılma da bu bağlamda yapılmaktadır (Kalınkara, 2016: 8).

Ancak yaşlılığın kesin ve belirli bir yaş sınırı bulunmamaktadır. Yaş sınırının belirlenmesinde ülkelerin gelişmişlik düzeyi oldukça etkilidir. Literatürde çoğu kaynakta ve yasal düzenlemelerde yaşlılık yaşının 65 yaş ve üzeri olarak kabul edildiği görülmektedir. Teknoloji ve tıp alanında yaşanan gelişmeler ve bireyin kendine özgü yaşam tarzı gibi faktörler insan ömrünün uzamasına katkı sağlamaktadır (EYHGM, 2018: 20). Kronolojik yaş sınırı olarak genel kabul gören 65 yaş, bireylerin emeklilik ile birlikte sosyal güvenlik ve sağlık hizmetlerine ihtiyaç duymaya başladığı bir dönemdir (Taşçı, 2010: 177). Ayrıca 65 yaş, ihtiyaç sahibi yaşlıların içinde bulunulan toplumda sosyal yardımlardan ve yaşlılık sigortasından faydalanmalarının sağlanmasında hukuki düzenlemelerin dikkate alındığı bir yaştır. Bazı farklılıklar bulunmasına karşın uluslararası kabul görmüş ve uygulamalara temel oluşturmuştur (A.g.e.: 177). Bireyin yaşının baz alınarak yapıldığı yaşlılık sınıflandırılmasında olduğu gibi bir toplumun 65 yaş ve üzerindeki insan sayısının toplam nüfus içerisindeki oranına göre toplumlar için de bir sınıflandırma yapılmaktadır (Yerli, 2017: 1279). Bu bağlamda, Dünya Sağlık Örgütü’nün (WHO) gelişmiş ülkeler için en son yaptığı yaş

sınıflandırmasında 18-65 yaş genç, 66-79 orta yaş, 80-99 yaşlı ve 99-100 yaş arasının uzun ömürlü olarak sınıflandırıldığı görülmektedir (Akgül, 2018: 57). Bu noktada Birleşmiş Milletler, yaşlı nüfusu %4'ten az olan ülkeleri “genç toplumlar”, %4 ile 7 arası olanları “erişkin toplumlar”, %7 ile 10 arası olanları “yaşlı toplumlar” ve %10'un üstü olan ülkeleri ise “çok yaşlı toplumlar” şeklinde sınıflandırmıştır (Genç vd., 2018: 302). Günümüzde küresel yaşlanmadan söz edilmekte ve bu artış ileri endüstri toplumlarının en önemli sorunları kategorisine alınmaktadır (Powell, 2014: 136). Nüfus tahminlerine göre 2020 yılı toplam dünya nüfusu 7 milyar 693 milyon 348 bin 454 kişidir. Yaşlı nüfus ise 729 milyon 887 bin 660 kişidir. Eldeki veriler dünya nüfusunun %9,5'inin yaşlı nüfustan oluştuğunu göstermektedir. Küresel nüfus artışının en fazla görüldüğü ülkeler sırasıyla Monako (%33,5), Japonya (%28,5) ve Almanya (%22,9) olup bu sıralamada Türkiye ise 167 ülke arasında 66. sırada yerini almıştır. Veriler Türkiye'nin de “demografik dönüşüm” sürecine girdiğini göstermektedir (TÜİK, 2021). Dünya Sağlık Örgütü'ne göre demografik değişimin toplumların tüm yönlerini etkileyeceği, 2050 yılında dünyada 60 yaş ve üstü nüfusun 2 milyar civarında olacağı ve dünyada her beş kişiden birinin 60 yaşın üzerinde olacağı öngörülmektedir (WHO, 2017). Dolayısıyla nüfusun hızla yaşlanması ile demografik yaşlanmada görülen artışlar günümüzde yaşlılığın sosyal bir sorun olarak ele alınmasına neden olmaktadır. Zira hızla yaşlanan nüfusun sosyal güvenlik sistemlerinde baskı oluşturduğundan ve toplumsal bağlamda ele alınarak sorunun çözülmesi gerektiğinden sıklıkla bahsedilmektedir (Ceylan, 2015b: 32).

Türkiye'nin de nüfusu hızla yaşlanmaktadır. Geçmişte savaşlar, salgın hastalıklar, sağlık hizmetlerinin kısıtlılığı, bebek ölümleri vb. faktörler nüfus artışını yavaşlatmıştır. Günümüzde ise teknolojideki ve tıptaki gelişmeler yaşam kalitesini artırmıştır. Ayrıca kentleşme hareketleri, kadınların çalışma yaşamına katılımı ve doğurganlığın giderek azalması yaşlı nüfus artışını hızlandırmıştır (Hablemitoğlu ve Özmete, 2010: 21). Türkiye İstatistik Kurumu Nüfus Projeksiyonları 2020 Verilerinde Türkiye'de 65 yaş ve üzeri yaşlı nüfusun 2015 yılında 6 milyon 495 bin 239 kişi olarak, 2020 yılında ise (%22,5) gibi bir artışla 7 milyon 953 bin 555 kişi olarak kayda geçtiği görülmüştür. Türkiye'de yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı 2015 yılında %8,2 olurken 2020 yılında %9,5'e yükselmiştir. Bu oranın giderek artacağı 2025 yılında %11, 2030 yılında %12,9, 2040 yılında %16,3, 2060 yılında %22,6 ve 2080 yılında ise %25,6 olacağı öngörülmektedir (TÜİK, 2021). Türkiye'de 2023 yılına gelindiğinde her 10 kişiden 1'inin, 2050 yılında ise 2 kat bir artışla her 5 kişiden 1'inin yaşlı olacağı belirtilmektedir. Yakın bir gelecekte Türkiye'nin de “çok yaşlı” nüfus yapısına sahip ülkeler kategorisinde yer alacağı görülebilmektedir (EYHGM, 2018: 53). Görüldüğü üzere küresel ve ulusal düzeyde nüfus hızla yaşlanmaktadır. Nüfus göstergeleri, hızla yaşlanan nüfusun yakın gelecekte toplumları zorlayarak iş gücüne katılım oranını düşüreceğini, sağlık, bakım gibi bazı problemleri beraberinde getireceğini ve ekonomik yapıyı etkileyeceğini doğrulamaktadır.

Öte yandan insan yaşamı boyunca çok şeye ihtiyaç duymakta ve bu ihtiyaçların giderilmesini beklemektedir. “Toplumun ihtiyaçları fizyolojik temel ihtiyaçları içeren asgari yaşam şartları tarafından belirlenmekte olup bununla da sınırlı değildir” (Canatan, 2020: 116). Bu ihtiyaçlar her toplumun kendi yapısına özgü olup “ekonomik, kültürel ve toplumsal yapı gibi koşullara göre değişmekte ve şekillenmektedir” (A.g.e.: 116). İnsan ihtiyaçlarına yönelik pek çok sınıflandırma yapılmakta ve bu sınıflandırmalardan önde geleni Abraham Maslow'un yaptığı fizyolojik, güvenlik, ait olma ve sevgi, öz-saygı ve kendini gerçekleştirme” şeklindeki sınıflandırmasıdır

(Zastrow ve Kirst-Ashman, 2015: 68). Yaşlılık döneminde öne çıkan temel ihtiyaçlar ise; beslenme, uyku, dinlenme, güvenlik, sağlık, barınma, yeterli gelire sahip olma ve sağlık giderlerini karşılayabilme, sosyal güvence, sosyal çevre bağı, sevgi ve saygı ihtiyacı olarak sıralanmaktadır (Yıldırım vd., 2014: 25). Yaşlıların tek başına çözümü pek de mümkün olmayan sosyal ve kurumsal desteğe ihtiyaç duyulan çeşitli sorunları da bulunmaktadır. Yaşlılar fiziksel, psikolojik, sağlık, bakım, ekonomik, sosyal, kültürel olmak üzere sosyal ve kurumsal çevrelerce çözülmesi gereken bazı sorunlar yaşamaktadır (Ceylan, 2015a: 53).

Bu bağlamda, Anayasa temel alınarak, kalkınma planları, yaşlılara yönelik eylem planları ve programları ilgili mevzuatın şekillenmesinde etkili olmuştur. Anayasada “Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir” ifadesine yer verilmiştir. Anayasanın 10, 60 ve 61. Maddesinde ise yaşlılar koruma altına alınmıştır. (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982). 2022 Sayılı Kanun ise 65 yaş üstü ve 65 yaşından küçük muhtaç, malul ve sakat olan Türk vatandaşlarına hayatta oldukları sürece yaşamlarını idame ettirebilmeleri için aylık bağlamakta ve kamu hastanelerinden ücretsiz sağlık hizmetinden yararlandırmaktadır (DPT, 2007: 19). Ayrıca, yaşlıların da içinde yer aldığı tüm dezavantajlı muhtaç kesimler için 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu oldukça önemlidir. “Sosyal Hizmetler; kişi ve ailelerin kendi bünye ve şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözülmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünüdür” ifadesi yer almaktadır (2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983). Sosyal devletin bir yansıması olarak yerel yönetimler de sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin yürütülmesinde rol almaktadır. Kanun çerçevesinde yetki ve sorumlulukları ölçüsünde yaşlı refahının artırılmasına yönelik çalışmalar yürütmektedir.

Bu noktalardan hareketle Türkiye’de aile ve yakınların dışında yaşlıların ihtiyaç, beklenti ve sorunlarına yönelik hizmet veren kurum ve kuruluşların ağırlığına bakıldığında en başta Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın olduğu görülmektedir. Ayrıca Sağlık Bakanlığı başta olmak üzere bazı kamu kurum ve kuruluşları/yerel yönetimler, sivil toplum ve özel sektör aktörlerinin de olduğu görülmektedir (Karakuş, 2019: 307). Yaşlı refahına ilişkin uygulamalar ağırlıklı olarak sosyal güvenlik, bakım hizmeti ve sosyal yardımlar şeklinde gerçekleştirilmektedir. Bunlardan özellikle de 2022 Sayılı Kanun yaşlıları koruma altına alması bakımından oldukça önem taşımaktadır. Yerel yönetimler ise imkanları ölçüsünde barınma, sağlık, beslenme, ulaşım vb. yardım ve destek sağlamaktadır (Taşçı, 2013: 16). Toplumun önemli bir parçası olan sivil toplum kuruluşlarının da yaşlıların ihtiyaçlarının giderilmesinde oldukça önemli toplumsal görevleri vardır (A.g.e.: 16). Gönüllü katılımın temsilcileri olan sivil toplum kuruluşları dezavantajlı gruplar içinde olan yaşlıları sosyal yardımlar ve sosyal faaliyetlerle desteklemektedir (Küçük ve Güneş, 2013: 26).

Türkiye’de yaşlılığa ilişkin çalışmalarda ve politika uygulamalarında ise “Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı” verileri oldukça belirleyici olmuştur. Planda yaşlıların mevcut durumları belirlenmiş ve yapılan analizler sonucunda yaşlılar ve kalkınma, sağlık, refahın yükseltilmesi, destekleyici ortamların oluşturulması, kuşaklar arası dayanışma, yoksulluğun giderilmesi, iş, hızlı yaşlanan iş gücü, kırsal kalkınma, göç, şehirleşme gibi sorunların giderilmesine ilişkin mevcut durum analizi yapılarak ilgili eylemler oluşturulmuştur (DPT, 2007).

Yaşlılık konusunun dünyada içinde bulunduğumuz 21. yüzyılın en önemli konularının başında konumlandığı, pek çok disiplinin demografik, sağlık, psikolojik, ekonomik, sosyal, kültürel ve kurumsal yönleriyle irdelediği ve önemle üzerinde durduğu konulardan biri olmuştur.

Yaşlılığa yönelik yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak tıp, bakım, huzurevi ve psikoloji konularında yoğunlaştığı görülmektedir. Araştırmamız yaşlıyı yerel ölçekte odağına alan ve yukarıda bahsedilen bireysel, sosyal ve kurumsal çevre bağlamında irdeleyen, yerel aktörleri kapsayan çok yönlü bütüncül ve esnek bakış açısı sunan karma araştırma yöntemini benimseyen bir çalışma olması açısından oldukça önem taşımaktadır. Ayrıca On Birinci Kalkınma Planında da söz edildiği üzere “yaşlanan nüfusa yönelik hizmet ve politikalar veriye dayalı geliştirilecektir” ifadesi de araştırmanın bir diğer önemini yansıtmaktadır (On Birinci Kalkınma Planı, 2019: 168). Öte yandan Türkiye’de nüfusun hızla yaşlanma eğiliminde olduğu gibi araştırma alanı olan Konya’nın da yaşlı nüfusu artış eğilimindedir. 31 Aralık 2019 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Verilerine bakıldığında Konya’nın toplam nüfusu, 2.232.374 kişi olup, 65 yaş ve üstü nüfusunun ise 211.374 kişi olduğu görülmüştür. Bunlardan 77.057’si 75 yaş ve üzeri yaşlılardan oluşmaktadır (TÜİK, 2020).

Bu çerçevede bu araştırmanın genel amacı; Konya ilinin Beyşehir ve Hüyük ilçelerinde yaşayan yaşlıların ihtiyaçlarının, beklentilerinin, sorunlarının belirlenmesi ve görünür kılınması, sosyal ve kurumsal çevrenin rollerinin, etkileşimlerin analiz edilmesi, sunulan hizmetlerin gözden geçirilmesi ve gereken tedbirlerin çok yönlü ve bütüncül olarak ele alınması, yaşam memnuniyetlerinin belirlenmesi, yaşlı refahını artıran sosyal hizmet ve sosyal politikaya yeni öneriler getirilmesi ve literatüre katkı sağlanmasıdır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Problemi

Araştırmanın temel problemi, bir yandan yaşlıların ihtiyaçlarının, beklentilerinin ve karşılaştığı sorunların sosyal ve demografik değişkenlere göre değişip değişmediğini sorgularken, diğer yandan bu sorunların çözümünde sosyal-kültürel ve politik-kurumsal çevrenin rolünü analiz etmektedir. Bu ana problem çerçevesinde şu alt sorulara cevap aranmıştır:

1. Yaşlıların bakım, sağlık, fiziksel, ekonomik, sosyal, kültürel ihtiyaç durumları sosyal ve demografik değişkenlere göre değişmekte midir?
2. Yaşlıların sosyal-kültürel çevreden beklenti durumları sosyal ve demografik değişkenlere göre nasıl değişmektedir?
3. Yaşlıların politik-kurumsal çevreden beklenti durumları sosyal ve demografik değişkenlere göre nasıl değişmektedir?
4. Yaşlıların bakım, sağlık, fiziksel, ekonomik, sosyal, kültürel sorun yaşama durumları sosyal ve demografik değişkenlere göre nasıl değişmektedir?
5. Yaşlıların sosyal-kültürel çevre ile etkileşim durumları sosyal ve demografik değişkenlere göre nasıl değişmektedir?
6. Yaşlıların politik-kurumsal çevre ile etkileşim durumları sosyal ve demografik değişkenlere göre nasıl bir durum arz etmektedir?
7. Yaşlıların yaşam memnuniyetleri sosyal ve demografik değişkenlere göre ne düzeydedir?

2.2. Araştırma Yöntemi

Bu araştırmanın nicel araştırma kısmında nicel araştırma desenlerinden tarama modeli esas alınmıştır. Tarama araştırmaları “bireylerin demografik bilgilerini, belirli konulardaki tutum, inanç, görüş, davranış, beklenti ve özelliklerini anketler yardımıyla tespit etmeyi amaçlayan araştırmalardır.” Bu tür araştırmalarda farklı yapılarda sorulara ve ölçeklere yer verilmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2018: 105). Araştırmanın modeli veya deseni bağımlı değişken ve bağımsız değişkenlerin gösterildiği bir tasarımdır. Araştırmada bağımlı değişken “yaşlıların ihtiyaç, beklenti ve sorunları” olup buna etki eden bağımsız değişkenler iki grup şeklinde kararlaştırılmıştır: “Sosyo-demografik etkenler ve sosyo-politik çevre”. Burada bağımlı değişken açıklanan, bağımsız değişkenler ise açıklayan etkenlerdir.

Bu araştırmanın metodolojik yönelimi araştırmanın amacı çerçevesinde probleminin bütüncül ve detaylı olarak ele alınması ve literatürde yaşlılık konusunda yapılan çalışmalarda çoklu yaklaşımların sınırlı kalmış olması gibi nedenlerden ötürü nitel ve nicel verilerin birlikte kullanıldığı karma araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmada nicel ve nitel yöntemlerin birlikte tercih edildiği araştırmalara karma araştırma yöntemi denilmektedir. Araştırmada her iki yöntemin birlikte uygulanmasıyla elde edilen verilerin birbirini destekleyip desteklemediği test edilmektedir ve zenginleştirilmiş araştırma deseni olarak da adlandırılmaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2018: 105).

Diğer yandan karma yöntem araştırmaları çok desenli yaklaşımları içermekte olup paralel/eş zamanlı, sıralı, dönüştürücü, çok amaçlı ve tamamen bütünlük karma desenler şeklinde adlandırılmaktadır (Teddlie ve Tashakkori, 2020: 182). Bu bağlamda araştırmada her iki veri türünün toplanması ve tamamlanması eş zamanlı yürütüldüğü ya da aralarında bir zaman dilimi olacak şekilde paralel yürütüldüğü paralel/eş zamanlı karma araştırma deseni uygulanmıştır.

2.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmada 65 yaş ve üzeri 386 yaşlı ile anket, 33 yaşlı ile mülakat ve ilgili kurum ve kuruluşların 71 yöneticisi ile çeşitli görüşmeler yapılmıştır.

Konya ilinin Beyşehir ve Hüyük ilçelerinde yaşayan 65 yaş ve üzeri yaşlılar araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Evrenin toplam sayısı TÜİK 2019 nüfus verilerine göre 13.422 kişiden oluşmaktadır ve bu çerçevede her iki ilçeden toplam 39 mahalleyi kapsamaktadır. Araştırmada ilçelerin araştırma yapılacak olan mahalleleri TÜİK’in belirlemiş olduğu nüfusu 250 üzeri olan mahalleler dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda araştırma yapılacak mahalle sayıları belirlenirken her iki ilçenin mahalle sayılarının %50’sini geçecek şekilde olması planlanmıştır. İlçelerin merkez mahallelerinin tamamı araştırmaya dahil edilmiştir. Çevre mahalleler ise 250 üzeri nüfusu olan mahalleler içinden tombala usulü çekilerek belirlenmiştir. Hangi mahallede kaç kişiyle anket yapılacağı orantısal olarak hesaplanmıştır. Coğrafi dağılıma özen gösterilmiş, zaman kaybı yaşanmaması için harita üzerinden bir planlamaya gidilmiş ve bu çerçevede araştırma yürütülmüştür.

Araştırmanın örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde, farklı evrenler için hazırlanmış olan tablolardan yararlanılmıştır (Coşkun, vd., 2015: 137). Araştırmanın örnekleme evreni oluşturan 65 yaş ve üzeri nüfus sayısının büyüklüğü oranıyla belirlenmiş ve toplam 386 anket

uygulanmıştır. Araştırmada maliyet, zaman, pandemi sürecinin bazı kısıtlılıkları ve diğer faktörler de göz önünde bulundurularak olasılığa dayalı olmayan örneklem türü olan “basit örneklem” olarak da bilinen “convenience sampling” örnekleme tekniği kullanılmıştır. Araştırmacı araştırmasında ihtiyacı olan örnekleme elde edinceye kadar en kolay ve ulaşılabilir deneklerden veri toplamaya çalışır. Zira bu örnekleme yöntemi diğerlerine göre daha hızlı, kolay ve ucuzdur (Gürbüz ve Şahin, 2018: 132).

Araştırmanın nitel kısmında ise 65 yaş üstü 33 yaşlı, 2 Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Müdürü, 2 Belediye İlgili Birim Müdürü, 2 Sosyal Çalışmacı, 37 Mahalle Muhtarı, 25 İmam, 2 Sivil Toplum Kuruluşu Yöneticisi ve üniversiteden 1 Uzman bu araştırmanın evrenini oluşturan diğer gruplardır. Araştırmanın nicel ve nitel boyutunda yer alan çalışma grubunun tamamı tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Araştırmanın Çalışma Grubuna İlişkin Bilgiler

İlçeler ve Görüşme Yapılan Kişiler					
Beşehir			Hüyük		Toplam Sayı
Anket ve Diener’in GYDÖ	65+ Yaş	271	65+ Yaş	115	
Derinlemesine Görüşmeler	65+ Yaş	23	65+ Yaş	11	33
	Üniversite Uzman Görüşü	1	Üniversite Uzman Görüşü	-	1
	İmam	1	İmam	-	1
	STK Yöneticisi	2	STK Yöneticisi	-	2
Mail Üzerinden Yapılan Görüşmeler	SYDV Müdürü	1	SYDV Müdürü	1	2
	Sosyal Çalışmacı	1	Sosyal Çalışmacı	1	2
	Belediye Evde Bakım Hizmetleri Sorumlusu ve Park ve Bahçeler Müdürü	1	Belediye Park ve Bahçeler ve Temizlik İşleri Müdürü	1	2
	Mahalle Muhtarı	27	Mahalle Muhtarı	10	37
Soru Formu ile Yapılan Görüşmeler	İmam	16	İmam	8	24
	Anket Toplam				386
Mülakat Toplam				104	
Anket ve Mülakat Genel Toplam				490	

Bu kapsamda 65 yaş ve üzeri 386+33 yaşlı, yaşlılara yönelik hizmet sunan ilgili kurum ve kuruluşlardan 2 Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Müdürü, 2 Belediye İlgili Birim Müdürü, 2 Sosyal Çalışmacı, 37 Mahalle Muhtarı, 25 İmam, 2 Sivil Toplum Kuruluşu Yöneticisi ve üniversiteden 1 Uzman bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur.

2.4. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada iki tür veri kaynağı kullanılmıştır. Bunlardan ilki, 65 ve üstü yaşlılar ve 65 ve üstü yaşlılarla doğrudan etkileşimde olan kurum ve kuruluşların ilgili birim sorumluları ve konu kapsamında diğer ilgili birimlerdir. İkincisi ise konuya ilişkin kitap, tez, makale, kurum ve kuruluşların web sayfası, harita, belge ve dokümanlardan oluşmaktadır. Bu bağlamda verilerin toplanmasının ardından araştırmacılar tarafından oluşturulan yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış açık uçlu soruları içeren anket ve mülakat formlarından yararlanılmıştır. Yaşlıların yaşam memnuniyetlerinin belirlenmesi için Diener tarafından 1985 yılında geliştirilen Yaşam Doyumu

Ölçeği (Satisfaction With Life Schale) uygulanmıştır (Diener, vd., 1985: 72). Likert tipinde 7'li derecelendirmeden oluşan (1-Kesinlikle Katılmıyorum, 7-Kesinlikle Katılıyorum) şeklinde değerlendirilen ve Köker (1991) tarafından Türkçeye çevrilen ölçek anketin hemen ardından sorulmuştur.

Araştırmada yaşlı katılımcılara kendi doğal ortamları olan bahçe, ev önleri, çay bahçesi, cami, sağlık kuruluşu, pazar yeri, köy meydanı ve park gibi kamusal açık alanlarda yüz yüze anket ve mülakat uygulanmıştır. Araştırmada görüşme süreleri ise Kovit-19 hastalığı nedeniyle mümkün olduğunca kısa tutulmaya çalışılmış ve anket uygulamaları 35-40 dakika, derinlemesine mülakatlar ise 35 dakika ile 1 saat arasında tamamlanmıştır. Yaşlılarla yapılan mülakatlar yaşlıların izni alınarak 16'sı ses kaydı (6'sı silinmiştir) olarak, 23'ü ise yazılı olarak kaleme alınmıştır.

Pandemi sürecinin kısıtlılıkları da göz önünde bulundurularak ilgili kurum ve kuruluşların ilgili birim sorumlularıyla gereken izinlerin alınmasının hemen ardından temasa geçilmiştir. Öncelikle Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Müdürlerine, Belediye İlgili Birim Müdürlerine ve Sosyal Çalışmacılara soru formu mail olarak gönderilmiştir. Telefon görüşmeleri aracılığıyla cevaplanan soruların üzerinden tekrar geçilmiştir. Pandemi sürecinin bazı kısıtlılığı ve yoğunluğu nedeniyle talepleri doğrultusunda Muhtarların tamamına ve İmamların 24'üne soru formu elden iletilmiş ve cevaplamaları için bırakılmıştır. Cevaplanan soru formlarında bazı dikkat çeken noktaların açıklığa kavuşturulabilmesi ve verilerin zenginleştirilmesi için yüz yüze görüşmelerde tekrar konu üzerinde durulmuş ve cevaplanan forma yazılı olarak aktarılmıştır. Ayrıca 1'i İmam, 1'i üniversiteden Uzman görüşü ve 2'si Sivil Toplum Kuruluşu yöneticisi olmak üzere toplam dört katılımcı ile ses kaydı alınarak mülakat yapılmış ve veriler toplanmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmada nicel analiz kapsamında yaşlıların demografik tanımları frekans (n) ve yüzde (%) olarak verilmiştir. Ankette ölçek ve demografik değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu ise Kolmogorov-Smirnov testi ile belirlenmiştir. Yapılan test sonucunda tüm değişkenlerin normal dağılıma uygun olmadığı tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Dolayısıyla değişkenlerin gruplar arası farklılıklarının belirlenmesinde parametrik olmayan istatistiksel testlerden yararlanılmıştır. Yaşlıların ihtiyaçları, sorunları, sosyal-kültürel ve politik-kurumsal çevrenin rolü, sosyal ve kurumsal çevre ile etkileşimlerine ilişkin yaşlıların düşünce ve tutumlarının belirlenmesinde *Chi-Square (Ki-Kare)* testi uygulanmıştır. Yapılan analizlerde, anlamlılık için $p < 0.05$ kullanılmıştır.

Araştırmada yaşlıların yaşam memnuniyetinin tespiti için *Ortalama (ort)* ve *Standart Sapma (SS)* değerleri tablolarda verilmiştir. Yaşam Doyumu Ölçeğinin (YDÖ) anket güvenilirliği *Cronbach Alpha* testi ile kontrol edilmiştir. Yaşam memnuniyetinin belirlenmesinde *Mann-Whitney U* testinden ve *Kruskal-Wallis* testinden yararlanılmıştır.

Nitel verilerin analizinde Nvivi 12 Plus nitel veri analiz programı kullanılmıştır. Nitel verilerden deşifre edilen ses kayıtları ve yazılı veriler öncelikle birleştirilerek Microsoft Word formatına aktarılmıştır. Dökümü alınan nitel veriler Nvivo'ya aktararak katılımcıların türüne göre sınıflandırılmıştır. Nitel verilerin analizinde Strauss ve Corbin (1990) karma kodlama stratejisi benimsenmiş olup mevcut literatürde kullanılan ve analiz sürecinde keşfedilen kavramlardan yararlanılmıştır. Her bir soru için kodlar oluşturulmuş ve verilen yanıtlarda en sık kullanılan

kelimelerin ortaya çıkarılmasında Nvivo'nun "Word Frequency Query" özelliği kullanılarak sorgulama sonuçlarının "Word Cloud" görseli biçiminde çıktılar alınmıştır. Sık kullanılan kelimeler dışında, karma strateji ile belirlenen temalar her katılımcı grubu için kodlanmış ve tematik analizi yapılmıştır. Bütün bunların yanı sıra ilgili bazı kısımlarda katılımcıların ifadelerinden doğrudan alıntılar yapılmış, betimsel bir yaklaşımla veriler yorumlanmıştır.

2.6. Sınırlılıklar

Araştırma Beyşehir ve Hüyük ilçelerinde yaşayan ve kendi doğal ortamları olan bahçe, ev önleri, çay bahçesi ve cami, sağlık kuruluşu, pazar yeri, köy meydanı, park vb. kamusal açık alanlarda araştırmaya gönüllü katılım sağlayan yaşlılarla ve araştırmaya katılım sağlayan ilgili birim yöneticileriyle sınırlıdır. Sonuçlar örnekleme hatası taşır ve araştırmada bulunan konuları kapsar. Farklı yerlerde tekrarlanması halinde farklı sonuçlar çıkabilecek olması da bu araştırmanın diğer sınırlılıklarındandır.

2.7. Etik Hassasiyetler

Saha çalışması öncesinde, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik Kuruluna başvurulmuş ve araştırmanın etik olarak uygunluğu kararı 30 Nisan 2020'de temin edilmiştir. Saha çalışmasına başlamadan önce 15 Mayıs 2020'de Konya Valiliği'nden sahada çalışma yapılması konusunda, 29 Temmuz 2020'de de Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'ndan çalışmanın bir bölümünün yürütüleceği Beyşehir ve Hüyük ilçelerinden de sorumlu olan Selçuklu ve Meram Sosyal Hizmet Merkezinde görev yapan Sosyal Çalışmacılarla mail aracılığıyla görüşmelerin yapılması konusunda izinler alınmıştır. Saha araştırması süresince onay formu bulundurulmuş ve katılımcılara gösterilmiştir. Araştırmada etik unsurlar dikkate alınmış, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve ilgili mevzuata uyularak hareket edilmiştir. Bu bağlamda 65 yaş ve üzeri katılımcıların nicel araştırma kapsamında yer alan yüz yüze anket uygulaması ile nitel araştırma kapsamında gerçekleştirilen mülakatlar ve ilgili birim yöneticileri ile yapılan tüm görüşmeler katılımcıların gönüllülük esası kapsamında yapılmış olup etik ilkeler çerçevesinde gizli tutulmuştur. Ayrıca Pandemi koşullarının getirmiş olduğu tüm kurallara özenle uyulmuştur.

3. Bulgular

Araştırmada öncelikli olarak katılımcıların sosyo-demografik özellikleri, yaşlıların ihtiyaçları, beklentileri, karşılaştığı sorunları, sosyal ve kurumsal çevre ile ilişkileri, sosyal ve kurumsal çevrenin rolü ve yaşlıların yaşam memnuniyetine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Araştırmaya katılım sağlayan yaşlıların yüzde 50,5'i kadın, yüzde 49,5'i erkeklerden oluşmaktadır. Yaşlıların yüzde 46,1'i 65-70 yaş aralığında, yüzde 24,1'i 70-75 yaş aralığında, yüzde 29,8'i ise 75 yaş ve üzerinde olup 65-90 yaş arasındaki kişilerden oluşmaktadır. Medeni durumları incelendiğinde, yüzde 70,2'sini evli, yüzde 28,5'ini eşi vefat etmiş, yüzde 1'ini ise boşanmış ve yüzde 0,3'ünü bekârlar oluşturmaktadır. Bunlardan yüzde 42,5 gibi bir çoğunluğun 1800-2700 TL arası gelire sahip olduğu saptanmıştır. Katılım sağlayan yaşlıların yüzde 70,2'si Beyşehir, yüzde 29,8'i ise Hüyük ilçesinde yaşamaktadır.

Araştırmanın katılımcılarından olan ilgili kurum ve kuruluşların ilgili birim yöneticilerinin ise büyük bir çoğunluğu erkeklerden oluşmaktadır. Bu katılımcıların yaş aralığı 25-60 arasındaki kişiler olup çoğunluğu orta yaş grubu kişilerden oluşmaktadır. Eğitim düzeyi ön lisans, lisans ve

lisansüstü gibi oldukça yüksek olup en düşük eğitim düzeyi ise ilkökul mezunu olarak halka en yakın yerel yönetim birimlerinden biri olan muhtarlarda görülmektedir.

3.1. Yaşlıların İhtiyaçları

Yaşlanmayla birlikte insanın ihtiyaçları artmakta ve yaşlılar bu ihtiyaçları tek başına karşılamakta zorlanmaktadır. Araştırmada yaşlıların ihtiyaçlarının belirlenmesi için yaşlılara öncelikle “Yaşadığınız yörede en temel ihtiyaçlarınız nelerdir?”, “Lütfen belirtiniz?” şeklinde açık uçlu bir soru sorulmuştur. Alınan cevaplarda yaşlıların en temel ihtiyaçlarının “*toplu ulaşım aracı ve toplu ulaşım hizmeti*” olarak öne çıktığı görülmüştür. Öne çıkan cevapların betimleme örneği şöyledir:

“Gördüğüm eksik veya ihtiyaç araba yok burada. Şehre gidersen, hastalansan araba kiralarsın gayri... Geder bazı amma ne vakit gelecek gayri bilemezsin. Her zaman olmaz yani. Mecbur kiralayacak arabayı. Arabası olan geder de. Veyahut gonşundan isteyecen gayri.” (G07: Erkek, 81, Çevre)

“Çarşıya inebileceğimiz bir araba, minibüs yok burada. Kendinin arabası varsa gidersin, yoksa konu komşudan yardım alırsın. Şöyle aşağıya kadar çarşıya inmek çok zor. İndin mi çıkmak daha zor gelir bize. Yokuşa dikilir çıkarsın eğer gücün varsa tabi.” (G12: Kadın, 65, Merkez)

Toplu ulaşım konusunda gerek merkez mahallelerde gerekse çevre mahallelerde düzensizliklere ve bazı eksikliklere dikkat çekilerek ulaşımın bu eksikliklerin özellikle de sağlık sorunu yaşandığında daha fazla görünür olduğu, çarşıya, pazara, ilçeye giderken güçlük çekildiği ifade edilmektedir. Sağlık sorunu yaşanması durumunda ulaşım aracı olmayanların çoğunlukla kendi imkanlarıyla araç kiralama yoluna gittiği veya komşulardan destek alarak geçici çözümler üretildiği gibi palyatif çözümlerden bahsedilmektedir. Araştırmanın bu bulgusu yörede toplu ulaşım aracı ve hizmeti bakımından günümüz modern toplumundan oldukça uzak olduğunu ve yaşlılara ciddi sıkıntılar yaşattığını ortaya koymaktadır.

İlgili kurum ve kuruluşların birim yöneticilerinin yörede yaşlıların en çok “*maddi destek*”, “*saygı, sevgi, ilgi*” ve “*toplu ulaşım*” ihtiyaçları olduğuna yönelik öne çıkan cevaplarının betimleme örneği şöyledir:

“Yaşlılar en çok sevgiye, saygıya, ilgiye, bir arkadaşına ihtiyaç duyuyorlar. Erkek olarak farklı kadın olarak farklı ihtiyaç duyuyorlar. Kadınlar hiç evlenmek istemiyor, erkekler evlenmek istiyor. Çünkü erkekler daha düşkün oluyorlar tabi evlenmeyince. İşlerini göremiyorlar, rezil oluyorlar erkekler. Bir de şehre ulaşımının sağlanmasına ihtiyaç duyuyorlar, bu konuda bizler yardımcı oluyoruz. Kurumlardan beklentileri de bu konuların çözüme ulaştırılması.” (G26: Erkek, 55, Muhtar)

İlgili birim yöneticilerinin de mesleki deneyimleri çerçevesinde ifadelerinden görüldüğü gibi yaşlıların ihtiyaçlarına ilişkin yapılan tespitlerin bazıları yaşlılarla benzerken bazıları ise farklılaşmaktadır. Bu bulgulara göre yörede yaşlıların en çok toplu ulaşımınla ilgili ihtiyaçları bulunmaktadır. Bunun yanı sıra saygı, sevgi ve ilgi gibi ihtiyaçları olduğu ve dolayısıyla yaşlıların yalnızlığının giderilmesi başta olmak üzere, bakım, maddi yardım, sağlık hizmetine erişim ve sosyalleşebilecekleri alanların bulunmaması konularında henüz karşılanamamış ihtiyaçları da bulunmaktadır. Özellikle de yalnızlık sorunu ve bakım gibi ihtiyaçların toplumsal değişiminin ürettiği bireyselleşmenin yaşlıların ihtiyaçlarını farklılaştırdığı, bu ihtiyaçlara ise sosyal ve

kurumsal çevrelerin etkili ve uygun çözümleri henüz üretmediği şeklinde yorumlanabilir. Her iki ilçede bu ihtiyaçlarda bir farklılaşma olmadığı görülmüştür.

3.2. Yaşlıların Beklentileri

Yaşlılık döneminde yaşlı bireylerin; çocuk, akraba, komşu, yakın çevre, kurum ve kuruluşlardan çeşitli beklentileri vardır. Araştırmanın bu kısmında yaşlıların sosyal ve kurumsal çevrelerden beklentilerine ilişkin öncelikle yaşlı bireylere “Çevrenizden (çocuklar, akraba, komşu ve mahalle vb.) beklentileriniz nedir?” sorusu açık uçlu bir soru şeklinde sorulmuştur. Yaşlıların yakın çevrelerinden beklentilerine ilişkin ağırlıklı olarak verdikleri cevaplarda “sağlıklı olmaları”, “saygı ve sevgi” beklendiklerini ifade eden iki tema öne çıkmıştır. Betimleme örneği şöyledir:

“Sağlıklarını, saygı ve sevgi göstermelerini bekleriz kızım. Yaşlanmak çok zor, insan çok alıngan oluyor. Güler yüz gösterebilir isteriz. Şimdi eskisi gibi yardımlaşma zaten pek yok. Herkes şimdi gendi işini gendi yapıyor. Herkesin işi başından aşkın oldu. En yakınından bile, kimseye bir şey diyemezsin, isteyemezsin, ne beklentim olsun. Eskiden bir işimiz oldu mu hemen yardımlaşır bitiriverirdik. Geçti gayri onlar da geçti. Maddi bir şey bekleme devri de geçti gayri. Zaten herkes şimdi kendisini zor idare ediyor.” (G10: Erkek, 69, Çevre)

Yaşlıların genellikle ihtiyaç duydukları işleri kendi başlarına yaptıkları ve yakın çevrelerinden maddi ve hizmet bağlamında herhangi beklentilerinin bulunmadığı, günümüz koşullarında bu durumun pek de mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Yakın çevrelerinin sağlıklı olmalarını ve onların kendilerine daha fazla saygı ve sevgi göstermelerini beklendikleri belirtilmiştir. Bu ifadelerle yaşlılık döneminde bireyin daha hassas ve kırılganlığına dikkat çekilmiştir.

Yakınlarından “sağlıklı olmalarını” beklentilerinin temelinde yaşa bağlı kendi sağlık deneyimlerinin, kendini açık bir şekilde ifade edememenin ve kültürel öğretiler gibi faktörlerin etken olduğu yorumlanabilir. Araştırmanın bu bulgusuna göre yaşlıların yakın çevrelerinden henüz karşılanamamış oldukça insani ve uygulanabilir beklentileri bulunmaktadır. Yaşlıların bu beklentileri yörede yaşlı yalnızlığına dikkat çekmekle birlikte toplumsal dayanışmayı paramparça eden neoliberal zamanın ürettiği toplumsal değişimin negatif etkilerinin yaşlıları maddi ve manevi ne denli etkilediğini de göstermektedir. Sosyal çevrelerinden beklentileri ilçelere göre değerlendirildiğinde, ortak düşünceler olmakla birlikte Beyşehir’de yaşayanların “yakınlarının sağlıklı olması”, Hüyük’te yaşayanların ise “saygı ve sevgi beklentileri” olduğu görülmüştür. Hüyük ilçesinde yaşayan yaşlıların bu beklentilerinin oluşumunda ilçenin yoğun göç vermesinin oldukça belirleyici olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Yaşlıların kurum ve kuruluşlardan da çeşitli beklentileri vardır. Modern toplumda yaşlıların yakın akraba ve aile bireylerinin tek başlarına karşılamakta yetersiz kaldıkları beklentiler kurumsal çevreler tarafından karşılanmaktadır. Bu beklentilerin belirlenmesi amacıyla yaşlılara “Yaşadığınız yörede kişi, kurum ve kuruluşlardan beklentileriniz nelerdir?”, “Lütfen belirtiniz?” sorusu açık uçlu bir soru şeklinde sorulmuş ve “toplu ulaşım”, “maddi yardım”, “saygı ve sevgi” temaları öne çıkmıştır. Alınan cevaplara ait betimleme örneği şu şekildedir:

“Kurumlar işte bura araba versinler. Bu çok önemli ihtiyaç. Çarşıya, hastaneye bi münübüs lazım buraya. Yörüye bilen yürür geder. Amma benim çocuğum burada. Onun arabası var onunla gederiz. O yapar bizim böyle işlerimizi. Devletten ne bekleyeyin başka? Sağlıklarını beklerin.” (G24: Kadın, 74, Merkez)

Yörede ağırlıklı olarak toplu ulaşım hizmetleri yaşlıların henüz yeterince karşılanamamış beklentileridir. Yaşlıların çarşı, pazar veya sağlık kuruluşuna gidebilmelerinde ulaşım ihtiyacı büyük çoğunlukla ulaşım aracı olan yakın çevreleri tarafından karşılandığı ifade edilmektedir. Diğer yandan mesafeye göre sağlıklı olan yaşlıların yürüyerek erişim sağladığından bahsedilmektedir. Ayrıca çoğu yaşlının ekonomik olarak zayıf oldukları ve dolayısıyla maddi yönden destek bekledikleri ifade edilmektedir. Sosyal çevrelerinden olduğu gibi kurumsal çevrelerden de saygı ve sevgi yönünde beklentiler diğer öne çıkan beklentileri arasında olmuştur.

İlgili kurum ve kuruluşların birim yöneticilerinin ifadelerinde yaşlıların kurumlardan beklentilerine ilişkin öne çıkan temalar ise “*toplulaşım hizmeti*”, “*maddi destek*”, “*saygı, sevgi ve ilgi*” olduğu görülmüştür. Alınan cevaplara ait betimleme örneği şu şekildedir:

“*Bir yerden bir yere giderken dolmuş veya bir araç istiyorlar. Kurumlardan toplulaşım aracı istiyorlar ulaşım imkanları sınırlı.*” (G04: Erkek, 53, İmam) “*Ekonomik yönden ihtiyaç duyuyorlar. Kurumlar arası bağ kurulmalı. İşleri kolaylaştırılmalı. Beklentileri sadece bunlardır.*” (G06: Erkek, 37, Muhtar)

Yörede yaşlıların günlük yaşamlarını olumsuz etkileyen, henüz karşılanamamış oldukça insani ve uygulanabilir beklentileri bulunmaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere gerek yaşlıların gerekse birim yöneticilerinin yörede yaşlıların kurum ve kuruluşlardan beklentilerine ilişkin ifadeleri benzeşmektedir. Bunda kurumsal deneyimlerin oldukça etkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte ilgili kurumlarca kurumsal deneyimleri çerçevesinde kısmen farklı tespitlerin de olduğu görülmüştür. Sosyal Çalışmacılar kurum bakımına yönelik ihtiyaçlardan ve sosyalleşebilecekleri alanlardan, belediye ilgili yöneticileri ise ulaşımın yanı sıra evde sağlık hizmetleri yönünde yaşlıların beklentileri olduğundan bahsetmektedir. İlgili yöneticilerin ifadelerine göre yaşlıların beklentileri her iki ilçede de aynı yönde olup Beyşehir’de yaşayan yaşlıların saygı ve sevgi, ulaşım ve maddi destek, Hüyük’te yaşayanların ise sadece saygı ve sevgi beklentileri bulunmaktadır. Yani yaşlıların hem yakınlarının saygı, sevgi ve ilgisinden yoksun olduğu hem de kurum ve kuruluşların bazı hizmetlerinden yoksun olduğu anlaşılmaktadır.

3.3. Yaşlıların Karşılaştıkları Sorunlar

Yaşlıların sorun yaşama durumları cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum, gelir durumu, yaşanan ilçe gibi sosyal ve demografik değişkenler bağlamında analiz edilmiştir. Öncelikle “*Yaşadığınız yörede karşılaştığınız en önemli sorun nedir?*” sorusu toplam (N386) yaşlıya açık uçlu soru şeklinde yöneltilmiş ve cevaplamaları istenmiştir. Yaşlıların yörede karşılaştıkları en önemli sorunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Analiz verilerine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 2: Yaşlıların Karşılaştıkları En Önemli Sorunlar

En Önemli Sorunları	Frekans(n)	%
Sağlık	106	27.46
Ekonomik	73	18.91
Yalnızlık	45	11.66
Ulaşım	42	10.88

Not: Tablodaki hesaplamalar sorun yaşadığını belirten yaşlılar üzerinden yapılmıştır. Bu nedenle toplam katılımcı sayıları farklılık gösterebilmektedir.

Tablodan da görüldüğü üzere yaşlıların (yüzde 27,46) gibi bir kesiminin “sağlık sorunu” olduğu anlaşılmaktadır. Yanı sıra yüzde 18,91’i “ekonomik”, yüzde 11,66’sı “yalnızlık” ve yüzde 10,88’i

ise “ulaşım sorunu” yaşadıklarını belirtmiştir. Yaşlılardan bazıları bu sorunların dışında diğer çeşitli sorunları dile getirmekle birlikte yüzde 28’i de herhangi bir sorun yaşamadığını ifade etmiştir.

Araştırmada yaşlılara “Yaşadığınız yörede karşılaştığınız en önemli sorun nedir?”, “Lütfen belirtiniz?” sorusu açık uçlu bir soru şeklinde de sorulmuştur. Yaşlıların ifadelerinde öne çıkan tema ise “toplu ulaşım” olmuştur. Alınan cevaplara ait betimleme örneği şu şekildedir:

“En önemli sorunumuz ulaşım. İşte dediğim gibi. İlçeye, hastaneye ulaşmada zorluk çekiyoruz. Herkesin arabası yok tabii. Burada minibüs yok, sınırlı yani. Çoluğun çocuğun yanın da değil. Yine komşulardan arabası olanlardan isteriz bazı acil olduğunda. Ulaşmada zorluğumuz var.” (G28: Erkek, 75, Çevre)

Ulaşım konusunun yörede gerek merkez mahallelerde gerekse çevre mahallelerde yaşlıları zorlayan en önemli sorun olduğu ifade edilmiştir. Acil ihtiyaç durumunda ulaşım sorunlarını kendi imkanları ölçüsünde veya komşularından destek alarak karşıladıkları anlaşılmaktadır.

İlgili kurum ve kuruluşların birim yöneticilerinin yörede yaşlıların karşılaştığı en önemli sorunun ne olduğuna yönelik ifadelerinde öne çıkan “yalnızlık” ve “toplu ulaşım” teması olmuş olup konuya ilişkin betimleme örneği şöyledir:

“Yaşlıların en önemli sorunları yalnızlık.” Bence yaşlılara dönük etkinliklerin yapılması gerekiyor. Bir şekilde onların sosyal hayata katılmaları, dolayısıyla evde kapalı olmamaları gerekiyor. Çünkü çoğu evin içerisinde devamlı kapalı kalıyorlar. Yani erkekler camiye gidiyorlar. Kadınlar burada ne yapacak diye düşünüyorum bilmiyorum.” (G01: Erkek, 48, Uzman)

Yaşlı yalnızlığına vurgu yapıldığı görülmektedir. Özellikle de kadın yaşlıların izole bir yaşam sürdürdüğü ve içinde bulunulan toplumun koşullarıyla ilişkilendirilerek yaşlıların sosyal yaşama dahil edilmeleri ve sosyalleşebilecekleri alanların geliştirilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Yörede yaşlıların yaşadığı sorunların daha derinlikli ele alınabilmesi için “Yaşamınızda karşılaştığınız ve ivedilikle çözülmesi gereken en önemli üç sorun nedir?” sorusu toplam (N386) yaşlıya açık uçlu bir soru şeklinde yöneltilmiştir. Soruya ilişkin analiz verileri aşağıda sunulmuştur.

Yaşlıların ivedilikle çözülmesi gereken sorunlarına ilişkin bulgular ihtiyaçları ve beklentilerine ilişkin hem kurumsal cevaplarda hem de yaşlıların cevaplarında öne çıktığı gibi yörede ne gibi sorunları olduğuna ilişkin cevaplarında da belirgin bir şekilde öne çıkmıştır. Dolayısıyla tüm katılımcılar istikrarlı ve kararlı bir biçimde yaşlıların toplu ulaşım, ekonomik, sağlık ve yalnızlık gibi sorunlarına dikkat çekmişlerdir. Diğer yandan bazı yaşlıların oransal olarak oldukça düşük düzeylerde görülen farklı sorunlarının da olduğu görülmekle birlikte yaşlıların (yüzde 42) gibi bir kısmının ise ivedilikle çözülmesi gereken herhangi bir sorun yaşamadıklarını ifade ettikleri de görülmüş veriler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3: Cinsiyete Göre İvedilikle Çözülmesi Gereken Sorunları

İvedilikle Çözülmesi Gereken Sorunlar		Cinsiyet		Toplam
		Kadın	Erkek	
Ekonomik	Sayı	24	27	51(%13.2)
	Yüzdeler	47.1	52.9	
Yaşadığım sağlık sorunlarım	Sayı	14	35	49(%12.6)
	Yüzdeler	28.6	71.4	
Toplu ulaşım aracı olmaması / Yetersizliği	Sayı	13	13	26(%6.7)
	Yüzdeler	50.0	50.0	
Yalnızlık	Sayı	7	11	18(%4.6)
	Yüzdeler	38.9	61.1	

Not: Tablodaki hesaplamalar ivedilikle çözülmesi gereken üç sorunu olduğunu belirten yaşlılar üzerinden yapılmıştır. Bu nedenle toplam katılımcı sayıları farklılık gösterebilmektedir.

Yaşlıların yaşamlarında karşılaştıkları ve ivedilikle çözüme kavuşturulmasını istedikleri üç sorunu sırasıyla, yüzde 13,2'si "ekonomik", yüzde 12,6'sı "yaşadığım sağlık sorunları", yüzde 6,7'si ise "toplu ulaşım sorunu" yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Sağlık sorunu yaşayanların yüzde 71,4'ünün, ekonomik sorun yaşayanların yüzde 52,9'unun ve toplu ulaşım sorunu yaşayanların yüzde 50'sinin yine erkek yaşlılar olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca küçük bir grup yaşlının erkekler ağırlıklı olmak üzere "yalnızlık" sorunu yaşadıkları görülmüştür.

Tablo 4: Medeni Duruma Göre İvedilikle Çözülmesi Gereken Sorunları

İvedilikle Çözülmesi Gereken Sorunlar		Medeni Durum				Toplam
		Bekâr	Evli	Boşanmış	Eşi Vefat Etmiş	
Ekonomik	Sayı	0	32	0	19	51(%13.2)
	Yüzdeler	0.0	62.7	0.0	37.3	
Yaşadığım sağlık sorunlarım	Sayı	0	27	2	20	49(%12.6)
	Yüzdeler	0.0	55.1	4.1	40.8	
Toplu ulaşım aracı olmaması / Yetersizliği	Sayı	0	21	1	4	26(%6.7)
	Yüzdeler	0.0	80.8	3.8	15.4	
Yalnızlık	Sayı	0	5	1	12	18(%4.6)
	Yüzdeler	0.0	27.8	5.6	66.7	

Toplu ulaşım sorunu yaşayan yaşlıların yüzde 80,8 evli, ekonomik sorunu olanların yüzde 62,7'sinin ve sağlık sorunları olanların yüzde 55,1'inin yine evli yaşlılar olduğu tespit edilmiştir. Tablodan da görüldüğü üzere sorun yaşama durumunun daha çok evli yaşlılarda yoğunlaştığı söylenebilir.

Tablo 5: Gelire Göre İvedilikle Çözülmesi Gereken Sorunları

İvedilikle Çözülmesi Gereken Sorunlar		Gelir				Toplam
		400-1000 TL	1000-1800 TL	1800-2700 TL	2700 TL Üzeri	
Ekonomik	Sayı	12	17	20	2	51(%13.2)
	Yüzdeler	23.5	33.3	39.2	3.9	
Yaşadığım sağlık sorunlarım	Sayı	16	18	13	2	49(%12.6)
	Yüzdeler	32.7	36.7	26.5	4.1	
Toplu ulaşım aracı olmaması / Yetersizliği	Sayı	1	3	19	3	26(%6.7)
	Yüzdeler	3.8	11.5	73.1	11.5	
Yalnızlık	Sayı	7	5	5	1	18(%4.6)
	Yüzdeler	38.9	27.8	27.8	5.6	

İvedilikle çözülmesi gereken sorunların gelire göre dağılımları incelendiğinde toplu ulaşım sorunu olanların yüzde 73,1'inin 1800-2700 TL, sağlık sorunları olanların yüzde 36,7'sinin 1000-

1800 TL ve ekonomik sorunu olanların ise yüzde 33,3'ünün 1000-1800 TL aylık geliri olduğu saptanmıştır. Bu bulgular ışığında ekonomik ve sağlık sorunu yaşayan yaşlıların daha düşük gelir grubunda, toplu ulaşım sorunu yaşayan yaşlıların ise nispeten daha yüksek gelir grubunda yoğunlaşmış olduğu görülmektedir. Yani yaşlıların yaşamlarında karşılaştıkları ve ivedilikle çözülmesi gerek üç sorun yaşama durumları gelir durumuna göre değerlendirildiğinde farklılaşma görülmektedir.

Tablo 6: Yaşanılan İlçeye Göre İvedilikle Çözülmesi Gereken Sorunları

İvedilikle Çözülmesi Gereken Sorunlar		Yaşanılan İlçe		Toplam
		Beyşehir	Hüyük	
Ekonomik	Sayı	38	13	51(%13.2)
	Yüzdellik	74.5	25.5	
Yaşadığım sağlık sorunlarım	Sayı	34	15	49(%12.6)
	Yüzdellik	69.4	30.6	
Toplu ulaşım aracı olmaması / Yetersizliği	Sayı	16	10	26(%6.7)
	Yüzdellik	61.5	38.5	
Yalnızlık	Sayı	6	12	18(%4.6)
	Yüzdellik	33.3	66.7	

Yaşanılan ilçeye göre dağılımları incelendiğinde ekonomik sorunu olan yaşlıların yüzde 74,5'inin, sağlık sorunları olanların yüzde 69,4'ünün ve toplu ulaşım sorunu olanların yüzde 61,5'inin Beyşehir ilçesinde yaşadığı belirlenmiştir. Yaşlıların yaşamlarında karşılaştıkları ve ivedilikle çözülmesi gerek sorun yaşama durumları yaşanılan ilçeye göre değerlendirildiğinde belirgin bir şekilde farklılaşma görülmektedir.

3.4. Yaşlıların Sosyal ve Kurumsal Çevre ile İlişkileri

Araştırmanın bu bölümünde cevap aranan sorularla yaşlıların yörede sosyal ve kurumsal çevreleriyle ilişkilerinin, etkileşim durumlarının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Tablo 7: Cinsiyete Göre Çocuk ve Kardeşleri ile İlişkileri

Cinsiyet		Çocuk ve Kardeşlerle İlişki Düzeyi						Toplam	P Değeri
		Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi			
Kadın	Sayı	0	3	12	89	91	195	0.001	
	Yüzdellik	0.00	50.00	33.30	63.60	45.30	50.60		
Erkek	Sayı	3	3	23	51	110	191		
	Yüzdellik	100.00	50.00	66.70	36.40	54.70	49.40		

Yaşlıların (yüzde 52,1) gibi büyük bir çoğunluğun çocuk ve kardeşlerle ilişki düzeyinin “çok iyi” olduğu görülmektedir. Çocuk ve kardeşleriyle ilişki düzeyi çok iyi olan yaşlıların yüzde 54,7'si erkekler, yüzde 45,3'ü ise kadınlardan oluşmaktadır. Çocuk ve kardeşlerle ilişki düzeyi ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan *Chi-Square (Ki-Kare)* testi sonuçlarına göre cinsiyet ile çocuk ve kardeşlerle ilişki düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0.001<0.05$). Erkeklerin kadınlara oranla çocuklarıyla ve kardeşleriyle ilişki düzeylerinin daha iyi olduğu söylenebilir.

Tablo 8: Medeni Duruma Göre Çocuk ve Kardeşleri ile İlişkileri

Medeni Durum		Çocuk ve Kardeşlerle İlişki Düzeyi					Toplam	P Değeri
		Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi		
Bekâr	Sayı	0	0	1	0	0	1	0.009
	Yüzdeler	0.0	0.0	2.8	0.0	0.0	0.3	
Evli	Sayı	2	3	21	106	138	271	
	Yüzdeler	66.7	50.0	61.1	75.7	68.7	70.1	
Boşanmış	Sayı	0	1	0	3	0	4	
	Yüzdeler	0.0	16.7	0.0	2.1	0.0	1.0	
Eşi vefat etmiş	Sayı	1	2	13	31	63	110	
	Yüzdeler	33.3	33.3	36.1	22.1	31.3	28.6	

Tablodan da görüldüğü gibi kardeşlerle durumu orta derecede olan yaşlıların yüzde 61,1'inin evli, yüzde 36,1'inin eşinin vefat ettiği ve yüzde 2,8'isinin ise bekâr olduğu anlaşılmaktadır. Çocuk ve kardeşlerle ilişki düzeyi ile medeni durum arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan *Chi-Square (Ki-Kare)* testi sonuçlarına göre medeni durum ile çocuk ve kardeşlerle ilişki düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($p=0.009<0.05$).

Tablo 9: Gelire Göre Çocuk ve Kardeşleri ile İlişkileri

Gelir		Çocuk ve Kardeşlerle İlişki Düzeyi					Toplam	P Değeri
		Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi		
400-1000 TL	Sayı	1	3	13	23	25	65	0.022
	Yüzdeler	33.3	50.0	36.1	16.4	12.4	16.8	
1000-1800 TL	Sayı	2	1	6	35	58	101	
	Yüzdeler	66.7	16.7	16.7	25.0	28.4	26.2	
1800-2700 TL	Sayı	0	2	13	64	85	164	
	Yüzdeler	0.0	33.3	36.1	45.7	42.3	42.5	
2700 TL üzeri	Sayı	0	0	4	18	34	56	
	Yüzdeler	0.0	0.0	11.1	12.9	16.9	14.5	

Çocukları ve kardeşleriyle ilişkileri iyi olan yaşlıların aylık gelirlerine tabloda bakıldığında yüzde 45,7'sinin 1800-2700 TL geliri, yüzde 25'nin 1000-1800 TL geliri, 16,4'ünün 400-1000 TL geliri ve yüzde 12,9'unun ise 2700 TL üzerinde aylık geliri olduğu görülmektedir. Çocuk ve kardeşlerle ilişki düzeyi ile gelir düzeyi arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan *Chi-Square (Ki-Kare)* testi sonuçlarına göre gelir düzeyi ile çocuk ve kardeşlerle ilişki düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($p=0.022<0.05$).

Tablo 10: Yaşanılan İlçeye Göre Çocuk ve Kardeşleri ile İlişkileri

Yaşanan İlçe		Çocuk ve Kardeşlerle İlişki Düzeyi					Toplam	P Değeri
		Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi		
Beyşehir	Sayı	3	4	23	80	161	271	0.000
	Yüzdeler	100.0	66.7	63.9	57.1	80.1	70.2	
Hüyük	Sayı	0	2	13	60	40	115	
	Yüzdeler	0.0	33.3	36.1	42.9	19.9	29.8	

Çocukları ve kardeşleriyle ilişki düzeyi çok iyi olan yaşlıların yüzde 80,1'i Beyşehir'de, yüzde 19,9'u ise Hüyük'te yaşamaktadır. Çocuk ve kardeşlerle ilişki düzeyi ile yaşanılan ilçe arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan *Chi-Square (Ki-Kare)* testi sonuçlarına göre yaşanılan ilçe ile çocuk ve kardeşlerle ilişki düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p=0.000<0.05$).

Tablo 11: Yaşanılan İlçeye Göre Akraba, Arkadaş ve Komşuları ile İlişkileri

Yaşanılan İlçe		Akraba, Arkadaş ve Komşu İlişki Düzeyi						P Değeri
		Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam	
Beyşehir	Sayı	4	6	29	97	135	271	0.000
	Yüzdellik	100.0	75.0	60.4	59.9	82.3	70.2	
Hüyük	Sayı	0	2	19	65	29	115	
	Yüzdellik	0.0	25.0	39.6	40.1	17.7	29.8	

Tablo incelendiğinde ilişki düzeyi çok iyi olan yaşlıların yüzde 82,3'ünün Beyşehir, yüzde 17,7'sinin ise Hüyük'te yaşadığı tespit edilmiştir. Akraba, arkadaş ve komşu ilişki düzeyi ile yaşanılan ilçe arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan *Chi-Square (Ki-Kare)* testi sonuçlarına göre yaşanılan ilçe ile akraba, arkadaş ve komşu ilişki düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0.000<0.05$). Beyşehir'de yaşayan yaşlıların akraba, arkadaş ve komşularıyla ilişkilerinin çok iyi olduğu söylenebilir.

Araştırmada yaşlıların çocukları, kardeşleri, akrabaları, arkadaşları ve komşuları gibi yakın çevreleriyle ilişkilerinin “çok iyi” olduğuna ve “her gün” görüşüklerine yönelik alınan cevapların betimleme örneği şöyledir:

“Çocuklarımla, komşularımla çok iyiyiz her gün görüşürüz. Çocuklarım her gün ararlar ya da gelirler. Çocuklar, torunlar olmadan duramayız biz zaten. Komşularla da her gün evin önünde otururuz buralarda, sohbet ederiz yazın. Kardeşimle de çok iyiyiz. İyi olmayıp ne olacak? Zaten bir kardeşim kaldı. Hepsi öldü gayri, kimse kalmadı.” (G12: Kadın, 65, Çevre)

Yaşlılık dönemi çoğunlukla bireyin yakın sosyal çevresinde geçmektedir. Yakın çevreyle güçlü ilişkiler kurulmuş ve görüşme sıklığı yaşlı bireyi değerli hissettirmiştir. Çocuklarla her gün yapılan görüşmelerde hem yüz yüze hem de telefon gibi iletişim aracından faydalanılmaktadır. Komşuluk ilişkileri ise genellikle hoş vakit geçirilen sohbetlerle ev dışında her gün sürdürülmektedir. Kardeşlerin kaybı yaşlıyı derinden etkilemiş, ancak yaşayan kardeşleriyle olan bağlarını daha da güçlü kıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 12: Medeni Duruma Göre Çocuk, Kardeş, Akraba, Arkadaş ve Komşuları ile Görüşme Sıklığı

Medeni Durum		Görüşme Sıklığı						P Değeri	
		Her gün	Haftada bir	On beş günde bir	Ayda bir	Altı ayda bir	Yılda bir		Toplam
Bekâr	Sayı	0	0	0	0	1	0	1	0.0000
	Yüzdellik	0.0	0.0	0.0	0.0	50.0	0.0	0.3	
Evli	Sayı	178	67	11	13	1	1	271	
	Yüzdellik	69.0	73.6	73.3	68.4	50.0	100.0	70.2	
Boşanmış	Sayı	2	2	0	0	0	0	4	
	Yüzdellik	0.8	2.2	0.0	0.0	0.0	0.0	1.0	
Eşi vefat etmiş	Sayı	78	22	4	6	0	0	110	
	Yüzdellik	30.2	24.2	26.7	31.6	0.0	0.0	28.5	

Çocuk, kardeş, akraba, arkadaş ve komşularıyla her gün görüşen yaşlıların yüzde 69'unun evli olduğu görülmektedir. Çocuk, kardeş, akraba, arkadaş ve komşu görüşme sıklığı ile medeni durum arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan *Chi-Square (Ki-Kare)* testi sonuçlarına göre medeni durum ile çocuk, kardeş, akraba, arkadaş ve komşu görüşme sıklığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0.000<0.05$). Yani medeni duruma göre çocuk, kardeş, akraba, arkadaş, komşu görüşme sıklığı değişmektedir.

Tablo 13: Yaşanılan İlçeye Göre Çocuk, Kardeş, Akraba, Arkadaş, Komşuları ile Görüşme Sıklığı

Yaşanılan İlçe		Görüşme Sıklığı							P Değeri
		Her gün	Haftada bir	On beş günde bir	Ayda bir	Altı ayda bir	Yılda bir	Toplam	
Beyşehir	Sayı	197	56	8	8	2	0	271	0.001
	Yüzdeler	76.4	61.5	53.3	42.1	100.0	0.0	70.2	
Hüyük	Sayı	61	35	7	11	0	1	115	
	Yüzdeler	23.6	38.5	46.7	57.9	0.0	100.0	29.8	

Tablodan da anlaşıldığı üzere çocuk, kardeş, akraba, arkadaş ve komşular ile her gün görüşen yaşlıların yüzde 76,4'ü Beyşehir ve yüzde 23,6'sı Hüyük'te yaşamaktadır. Çocuk, kardeş, akraba, arkadaş ve komşu görüşme sıklığı ile yaşanılan ilçe arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan *Chi-Square (Ki-Kare)* testi sonuçlarına göre yaşanılan ilçe ile çocuk, kardeş, akraba, arkadaş ve komşu görüşme sıklığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0.001<0.05$).

İlgili birim yöneticilerine “Yaşlılar ilçede ailevi bakım yönünden ne durumdadır” sorusu açık uçlu soru şeklinde sorulmuştur. Bu değerlendirmelerinde ise “aile yakınları yaşlılara bakım vermektedir” ve “bundan sonra da bakım vermeye devam edeceklerdir” ifadeleri öne çıkmıştır. Konuya ilişkin bir betimleme örneği şöyledir: “İlçemizde yaşlılar kendi öz bakımlarını yerine getirecek durumda değiller ise çocukları tarafından bakılmaktadır. Gözlemlerime göre bundan sonra da yaşlılara aile yakınları tarafından bakım verileceğine inanıyorum.” (G02: Erkek, 32, SYDV, Müdür)

Aile yakınlarının öz bakımını gerçekleştiremeyecek durumda olan yaşlıların bakım konusunu üstlendiği ve bundan sonra da üstlenecekleri belirtilmiştir. Kurum ve kuruluşların ilgili birim sorumlularından elde edilen verilere göre, yörede ailenin yaşlı bakımı konusunda temel aktör olduğu, günümüzde yaşlı bakımının genellikle aile içinde sağlandığı yöneticilerin tamamına yakını tarafından güçlü bir şekilde ifade edildiği görülmüştür. Ancak Sosyal Çalışmacılar ve STK yöneticilerinin görüşleri ise diğerlerinden kısmen farklılaşmış, bakım konusunun aileden aileye değiştiği ve bundan sonra da değişeceği vurgulanmıştır.

Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere yaşlıların kurum ve kuruluşların hizmetlerine yönelik değerlendirmeleri ise şöyledir. Yaşlılar kurum ve kuruluşların kendilerine yönelik hizmetlerini “yoksulun ihtiyaçlarını karşılıyorlar” yüzde 18, “çok iyi hizmet veriyorlar” yüzde 18, “gerçek ihtiyaç sahibine ulaştırılmıyor” yüzde 16 gibi oranlarla öne çıkan ifadeleri görülmüştür. Ayrıca yaşlıların yüzde 30'u ise bir fikrim yok cevabı vermiştir.

Tablo 14: Yaşlılara Yardım ve Hizmet Sunan Kurum ve Kuruluşlara İlişkin Yaşlıların Düşünceleri ve Yaşanılan İlçeye Göre Dağılımı

Yaşlıların Tutum ve Düşünceleri	Yaşanılan İlçe		Toplam	
	Beyşehir	Hüyük		
Yoksulun ihtiyaçlarını karşılıyorlar	Sayı	54	16	70(% 18.1)
	Yüzdeler	77.1	22.9	
Çok iyi hizmet veriyorlar	Sayı	43	27	70(% 18.1)
	Yüzdeler	61.4	38.6	
Gerçek ihtiyaç sahibine ulaştırılmıyor	Sayı	55	9	64(% 16.5)
	Yüzdeler	85.9	14.1	
Kayırmacılık yapıyor	Sayı	48	9	57(% 14.7)
	Yüzdeler	84.2	15.8	

Not: Hesaplamalar konuya ilişkin fikrini belirten yaşlılar üzerinden yapılmıştır. Ayrıca birden fazla seçeneği işaretleme seçeneği sunulmuştur. Bu nedenle yaşlı sayıları farklılık gösterebilmektedir.

Tablodan görüldüğü üzere “Sizlere yardım ve hizmet sunan söz konusu kurum ve kuruluşlara ilişkin tutum ve düşüncelerinizi paylaşır mısınız?” ifadesinin yaşanılan ilçeye göre dağılımına bakıldığında yoksulun ihtiyaçlarını karşılıyorlar şeklinde ifade eden yaşlılardan yüzde 77,1’inin ve çok iyi hizmet veriyorlar şeklinde ifade eden yaşlılardan yüzde 61,4’ünün Beyşehir ilçesinde yaşadığı görülmektedir.

3.5. Yaşlıların İhtiyaç, Beklenti ve Sorunlarının Çözümünde Sosyal ve Kurumsal Çevrenin Rolü

Bu temel başlık altında cevap aranan sorularla yaşlıların ihtiyaç, beklenti ve sorunlarının çözülmesinde söz konusu çevrelerin rolünün tespit edilmesi amaçlanmıştır. Günlük yaşamlarında herhangi birinden yardım alan yaşlılardan yüzde 65,1’inin erkek yaşlılar olduğu aşağıdaki tablodan görülmektedir.

Tablo 15: Cinsiyete Göre Günlük Yaşamda Yardım Alma Durumları

Herhangi Birinden Yardım Alma Durumu		Cinsiyet			P Değeri
		Kadın	Erkek	Toplam	
Hayır	Sayı	137	83	220	0.000
	Yüzdeler	62.3	37.7	100.0	
Evet	Sayı	58	108	166	
	Yüzdeler	34.9	65.1	100.0	

Yardım almayanların yüzde 62,3’nün kadın yaşlılar olduğu görülmektedir. Herhangi birinden yardım alma ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan *Chi-Square (Ki-Kare)* testi sonuçlarına göre cinsiyet ile herhangi birinden yardım alma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0.000<0.05$). Diğer bir ifade ile kadın yaşlıların günlük yaşamlarında bir başkasından yardım almadıkları görülmüştür.

Tablo 16: Yaşlıların Günlük Yaşamlarında Yardım Aldıkları Kişiler

Günlük Yaşamda Yardım Alınan Kişiler	Frekans(n)	%
Çocuklardan	110	63.6
Eşinden	45	26.0
Komşulardan	10	5.8
Yakınlardan	4	2.31

Not: Hesaplamalar günlük yaşamlarında bir başkasından yardım aldıklarını belirten yaşlılar üzerinden yapılmıştır. Dolayısıyla araştırmaya katılan yaşlıların tamamını kapsamamıştır. Yardım aldıkları kişilerin kimler olduğunun anlaşılması için ise birden fazla seçeneği işaretleme imkânı verilmiştir. Bu nedenle seçeneklerin toplamında yaşlı katılımcı sayıları farklılık gösterebilmektedir.

Yaşlıların günlük yaşamlarını sürdürürken yardımına başvurdukları kişilerin büyük bir çoğunluğunun (yüzde 63,6) “çocuklardan” yardım ve destek aldıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra yüzde 26 gibi bir oranla da “eşlerden” yardım ve destek aldıkları dikkat çekmektedir.

Araştırmada yaşlıların günlük yaşamlarını sürdürürken bir başkasının desteğine ihtiyaç duyduklarında ağırlıklı olarak “çocuklardan” yardım aldıkları ve bu yardım ve desteklerin “ev temizliği” olduğuna ilişkin betimleme örneği aşağıdaki gibidir:

“Teyzen çok zorlanır işleri pek yapamaz, eğilip doğrulamaz. Bazı kızım, bazı gelinim gelir, yapar eder. Bazı ben yardımcı olurum. Çocuklar en fazla ev temizliğimizi yaparlar. Bazen yemek yaparlar, ekmeğimizi yaparlar, şöyle yıkarlar. Sobamızı kuruverirler, bazı sobamızı yakıverirler. Komşudan isteriz bazı onlar da yaparlar bir ihtiyaç olunca. Bizim bundan başka işimiz olmaz.” (G33: Erkek, 70, Çevre)

Evin rutin işlerinin yanı sıra hem mevsimsel hem de yöresel beslenme tarzlarının temelini oluşturan hizmetlere de ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda fiziksel güç gerektiren soba yakma, soba kurma ve birden fazla kişiye ihtiyaç duyulan ve dolayısıyla imece usulünü gerektiren aylık veya yıllık olmak üzere ekmek yapımı konusunda da destek alınmaktadır. Bütün bu ihtiyaç duyulan hizmetlerin giderilmesinde ailenin temel aktör olduğu görülmektedir.

Tablo 17: Yaşlıların Günlük Yaşamlarında Aldıkları Yardım Türleri

Alınan Yardım Türleri	Frekans(n)	%
Doktora gitmek	120	19.4
Ev temizliği	114	18.4
Ev dışı işlerin yapılmasında	110	17.8
Alışveriş yapma	95	15.4
Yemek pişirme	81	13.1

Not: Hesaplamalar günlük yaşamlarında yardım alan yaşlılar üzerinden yapılmış ve birden fazla seçeneği işaretleme imkânı verilmiştir.

Yaşlıların yüzde 19,4'ü “doktora giderken”, yüzde 18,4'ü “ev temizliği yaparken”, yüzde 17,8'i “ev dışı işlerin yapılmasında” bir başkasının yardımına ihtiyaç duyduğu, ev içi ve ev dışı bu yardımları ağırlıklı olarak çocuklarından aldıkları görülmektedir.

Tablo 18: Kurumsal Yardım veya Hizmet Alınan Kişi, Kurum veya Kuruluşlar

Verilen Cevaplar	Frekans (n)
Kaymakamlık	36
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı	14
Muhtarlık	12
Belediye	8
Çocuklar	6
AÇSŞB	4

Kurumsal yardım veya hizmet alan yaşlıların büyük bir çoğunluğunun “Kaymakamlık” ve “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı” gibi kurum ve kuruluşlardan yardım ve hizmet aldıkları görülmektedir.

Tablo 19: Alınan Kurumsal Yardım veya Hizmet Türleri

Alınan Kurumsal Yardım ve Hizmetler	Frekans(n)	%
Yaşlı Aylığı	50	43.9
Sosyal Yardımlar	28	24.6
Sağlık Hizmeti	7	6.1
Evde Bakım Hizmeti	7	6.1

Not: Hesaplamalar yardım alan ve cevap veren yaşlılar üzerinden yapılmıştır. Bu nedenle seçeneklerin toplamında yaşlı sayıları farklılık gösterebilmektedir.

Tabloya göre yaşlıların yüzde 43,9'unun kurumsal yardım ve hizmet kapsamında en yaygın olarak “yaşlı aylığı”, yüzde 24,6'sının ise “sosyal yardım” aldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra çeşitli sosyal yardım ve hizmet aldıklarından bahsedilmektedir.

Araştırmada ilgili kurum ve kuruluşların yöneticilerine “Kurumunuz yaşlılara yönelik ne gibi hizmetler yürütüyor?” sorusu sorulmuş ve konuya ilişkin kendi yetki, sorumluluk ve mali güçleri çerçevesinde hizmet yürüttükleri görülmüştür. Verilen bu hizmetleri Sosyal Çalışmacılar “yaşlıların şartlarına uygun olarak kurum bakım desteğinin sağlanması”, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Müdürleri “65 yaş aylığı, barınma yardımı, eşi vefat etmiş kadınlara yönelik yardımlar, yakacak yardımı, nakit yardımı ve gıda yardımı”, İmamlar “ihtiyaçların tespiti ve

ilgili kurumlara iletilmesinde aracı olmak ve dini bilgiler vermek”, Muhtarlar “*maaşların çekilmesi, alışverişlerinin yapılması ve ilaçların alınması*“, Belediye “*evde tamir ve bakım, ev temizliği ve kişisel temizlik, psikolojik danışmanlık hizmetleri, sağlık hizmetlerine ulaşım, gıda desteği ve yaşlı bakım merkezi tahsis edilmesi*“, Sivil Toplum Kuruluşları ise “*sıcak yemek vermek, ihtiyaçlarını tespit edip ilgili kurumlara iletmek, öğrencilerin yaşlıları ziyaret etmeleri konusunda yaşlı farkındalığı oluşturmak, sosyal hizmetlerle ilgili kurumları görev ve sorumlulukları hakkında bilgilendirmek*“ şeklinde sıralamışlardır. Öne çıkan ifadelerinden bir betimleme örneği şöyledir:

“Evde Bakım Hizmetleri” projemiz ile ev temizliği, alışveriş, gıda desteği, sağlık kurumlarına götürüp getirme, çamaşır yıkama, kişisel temizlikleri, evlerin bakım ve onarımı, psikolojik ve danışmanlık hizmetleri vb. hizmetler birimiz tarafından yapılmakta. Bütün bu hizmetlerimizden halen 446 yaşlımız yararlanmaktadır. Yaşlı bakım merkezi tahsis edilmesi yine bizim kurumumuzun sorumluluğunda olup kurumumuz tarafından yapılmaktadır.” (G01: Erkek, 43, Belediye, Müdür)

Yerel yönetimin potansiyelini ortaya koyarak kendilerine özgü “Evde Bakım Hizmetleri” projesiyle yaşlıların ihtiyaçlarına göre ev içi, ev dışı ve psikolojik yönden desteklerle cevap vermeye çalıştığı sayısal verilerle vurgulanmakla birlikte henüz yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu bulgudan hareketle yörede yaşlıların ihtiyaç, beklenti ve sorunlarının çözümünde sosyal ve kurumsal çevrelerin hizmetlerinin henüz modern toplumun beklentilerinden uzak olduğu ve yeterince karşılık verilemediği söylenebilir.

Öte yandan ilgili kurum ve kuruluşlarının yöneticilerine “*Yaşlılara yönelik hizmetlerde kurumunuzun rolü nedir?*” sorusu sorulmuştur. Bu bağlamda yöneticilerin kurumsal rollerine ilişkin tanımlamaları her bir katılımcının kendi kurum ve kuruluşlarının yetki, sorumluluk ve mali yapıları doğrultusunda farklı şekillerde tanımladıkları görülmüştür. Bu tanımlamalarda “*ihtiyaç sahibi yaşlıların tespit edilmesi noktasında başvuru olmaksızın yerinde tespitlerin yapıldığı*” konusuna ilişkin Belediye, İmamlar ve Muhtarların öne çıkan ifadeleri olmuştur. Konuya ilişkin betimleme örneği şöyledir:

“Köyümüzde kalanların çoğunluğu yaşlı olduğu için eksiklerini tamamlamada kurumumuzun rolü fazladır. Yaşlılar doğrudan bizimle muhatap oluyorlar. Yaşlı listemiz var. Onları sık sık arayıp soruyoruz. İhtiyaçlarını sorunlarını biz görüp tespit edip kurumlara iletiyoruz ve desteklerin verilmesinde aracı oluyoruz. İhtiyaç duyduklarında ve sorunlarının çözümünde ulaşabilecekleri ilk merciyiz ve devletin ilk adımıyız.” (G15: Erkek, 42, Muhtar)

Yaşanılan yörede nüfusun önemli bir bölümünün yaşlı olduğu ve yaşlıların tüm ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik hizmetlerde halka en yakın yerel yönetim birimlerinden bir diğerrinin de muhtarlık olduğu görülmektedir. Bu kapsamda kayıtlar tutulduğu, somut verilerden yararlanıldığı ve kurumlarla koordinasyon sağlandığı vurgulanmaktadır. İmkanları kısıtlı olmasına rağmen muhtaç ve güçsüz yaşlıların tespit edilmesinde muhtarların etkin oldukları gibi bu desteklerin dağıtımında da aktif olarak rol üstlendikleri görülmektedir.

Sosyal Çalışmacılar “*yaşlıların yaşam şartlarının iyileştirilmesine yönelik gerekli şartları oluşturmak ve talepleri olması durumunda kurum bakımı sunmak*”, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Müdürleri “*devletin vatandaşa uzattığı sıcak el*” ve Sivil Toplum Kuruluşları

ise “insan hakları ve sosyal adalet ilkelerini temel almak, kişinin farkındalık bilincini geliştirmek ve sosyal değişmeyi gerçekleştirmek” olarak kurumsal rollerini tanımlamışlardır.

3.6. Yaşlıların Yaşam Memnuniyetleri

Araştırmanın bu bölümünde yaşlıların yaşam memnuniyetlerine ilişkin konular yer almaktadır. Yaşlıların yaşam memnuniyeti cinsiyet ve gelir durumu gibi sosyal ve demografik değişkenler bağlamında analiz edilmiştir.

Tablo 20: Yaşam Doyum Ölçeğine İlişkin Güvenilirlik Analizi Sonucu

	<i>Cronbach Alpha</i>
Yaşam Doyum Ölçeği	0.882

Genel yaşam doyum ölçeğine ilişkin güvenilirlik katsayıları yukarıda yer alan tabloda sunulmuştur. Buna göre ölçeğe ilişkin güvenilirlik katsayısı 0.882 olarak bulunmuştur.

Tablo 21: Yaşam Doyum Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	<i>Ort</i>	<i>SS</i>
Yaşamımdan memnunum.	4.988	1.678
Yaşamımda sahip olmak istediğim önemli şeyleri elde ettim.	4.417	1.746
Yaşamım pek çok yönüyle idealimi karşılamaktadır.	4.350	1.752
Yeniden dünyaya gelseydim yaşamımda hiçbir şeyi değiştirmezdim.	3.580	1.967
Yaşam koşullarım mükemmeldir.	4.380	1.696
Toplam	4.343	1.460

Ölçekte en yüksek puan ortalamasına sahip ifade “Yaşamımdan memnunum” olmuştur. “Yeniden dünyaya gelseydim yaşamımda hiçbir şeyi değiştirmezdim” ifadesi ise 3.580 puan ile en düşük puan ortalamasına sahip ifade olarak dikkat çekmektedir. Ölçekte genli puan ortalaması 4.343 ve bu ortalamaya ilişkin standart sapma 1.460 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 22: Yaşam Memnuniyetinin Cinsiyete Göre Değerlendirilmesi

<i>Değişken</i>		<i>n</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	<i>Mann-Whitney U</i>	
					<i>Test Değeri</i>	<i>P</i>
Cinsiyet	Kadın	195	4.564	1.399	15353	0.003*
	Erkek	191	4.118	1.490		

*: İstatistiksel olarak anlamlılığı temsil eder ($p < 0.05$). Ort: Ortalama, SS: Standart Sapma

Yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları yukarıda tabloda verilmiştir. Araştırmaya katılan yaşlıların yaşam memnuniyeti ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p = 0.003 < 0.05$). Bu bağlamda kadınların yaşam memnuniyetinin erkeklere göre daha iyi olduğu görülmüştür.

Tablo 23: Yaşam Memnuniyetinin Gelir Durumuna Göre Değerlendirilmesi

<i>Değişken</i>	<i>Kategori</i>	<i>n</i>	<i>Ort</i>	<i>SS</i>	<i>Test Sonuçları</i>	
					<i>Test</i>	<i>p</i>
Gelir	400-1000 TL	65	3.800	1.500	17.538	0.001*
	1000-1800 TL	101	4.255	1.511		
	1800-2700 TL	164	4.426	1.380		
	2700 TL üzeri	56	4.889	1.350		

Yapılan Kruskal Wallis sonuçlarına göre yaşam memnuniyeti gelir durumuna göre incelendiğinde farklılık gösterdiği bulunmuştur ($p=0.001<0.05$). Gelir durumuna göre ikili karşılaştırmalara ilişkin sonuçlar ise aşağıda tabloda sunulmuştur.

Tablo 24: Yaşam Memnuniyeti Gelir Grupları

Kategori	n	Ort	Gruplaşma		
2700TL Üzeri	56	4.889	A		
1800-2700 TL	164	4.427	A	B	
1000-1800 TL	101	4.255		B	C
400-1000 TL	65	3.800			C

Tabloya göre 2700 TL üzeri gelire sahip olan yaşlı bireylerin yaşam memnuniyetinin daha iyi olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra 400-1000 TL gelire sahip olan yaşlıların ise yaşam memnuniyetinin en düşük ortalamaya sahip olduğu söylenebilir.

4. Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan yaşlıların yakın sosyal çevrelerinden beklentileri arasında ağırlıklı olarak “sağlıklı olmaları, saygı, sevgi ve ilgi göstermeleri” olduğu görülmüştür. Araştırma bulgularında “toplu ulaşım aracı ve hizmeti, maddi destek, saygı, sevgi, ilgi ve evde sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması” ise kurumsal çevrelerden beklentilerini oluşturmuştur. Yaşlıların sosyal ve kurumsal çevrelerden beklentilerinin yaşanılan ilçeye göre farklılaştığı görülmüştür. Bu bağlamda Beyşehir’de yaşayan yaşlıların ağırlıklı olarak beklentilerini saygı, sevgi ve ilgi, ulaşım, evde sağlık hizmetleri ve maddi destekler oluştururken Hüyük’te yaşayan yaşlıların ise saygı ve sevgi yönündeki beklentileri daha fazla öne çıkmıştır. Araştırmanın bu hipotezi doğrulanmıştır.

Yaşlıların karşılaştıkları en önemli sorunları ve ivedilikle çözülmesini istedikleri sorunları ise “sağlık, ekonomik, toplu ulaşım ve yalnızlık” olarak bulunmuştur. Yaşlıların sorun yaşama durumları incelenmiş, erkeklerin kadınlara, evlilerin bekârlara, geliri düşük olanların geliri yüksek olanlara ve Beyşehir’de yaşayanların Hüyük’te yaşayanlara göre farklılaşma olduğu görülmüştür. Bu bulgular bu hipotezin tamamen doğrulandığını göstermektedir.

Araştırmada yaşlıların yakın sosyal çevrelerinden olan çocuk ve kardeşleriyle ilişkileri ve görüşme sıklıkları incelenmiş ve “çok iyi” ilişkileri olduğu, “her gün” görüştüğü saptanmıştır. Çocuk ve kardeşler ile ilişki düzeyi, cinsiyete ($p=0.001<0.05$), medeni duruma ($p=0.009<0.05$), gelire ($p=0.022<0.05$) ve yaşanılan ilçeye ($p=0.000<0.05$) göre anlamlı farklılaşmalar olduğu tespit edilmiştir. Akraba, arkadaş ve komşu ilişkilerinin yine aynı şekilde “çok iyi” olduğu ve “her gün” görüştüğü saptanmıştır. Yaşlıların akraba, arkadaş ve komşu ilişki düzeyi arasında yaşanılan ilçeye göre anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p=0.000<0.05$). Çocuk, kardeş, akraba, arkadaş ve komşu görüşme sıklığı ile medeni durum ($p=0.000<0.05$) ve yaşanılan ilçe arasındaki ilişkinin yine anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p=0.001<0.05$). Araştırmanın bu hipotezi de tamamen doğrulanmıştır.

Araştırma grubunu oluşturan yaşlıların kendilerine hizmet sunan kurum ve kuruluşlarla etkileşim durumları incelenmiştir. Araştırmada yaşlıların “çok iyi hizmet sunuyorlar” şeklinde ifadeleri olmuş, kurum ve kuruluşlarla etkileşimlerinin oldukça iyi olduğunu ifade eden yaşlıların çoğunluğunun Beyşehir ilçesinde yaşadığı ve dolayısıyla yaşanılan ilçeye göre farklılaştığı

bulunmuştur. Hipotezi destekleyen sonuca ulaşılmıştır.

Yaşlıların; ihtiyaç, beklenti ve sorunlarının çözümünde en fazla çocuklarından “doktora gitme, ev temizliği ve ev dışı işlerde” destek aldıkları tespit edilmiştir. Cinsiyet ile herhangi birinden yardım alma durumları arasında anlamlı farklılaşma belirlenmiştir ($p=0.000<0.05$). Erkeklerin kadınlara göre günlük yaşamlarında bir başkasının desteğine daha fazla başvurduğu görülmüştür. Kurumlardan ise daha çok Kaymakamlık ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının “yaşlı aylığı ve sosyal yardımlar” konusunda kurumsal rol üstlendikleri bulunmuştur.

Yaşlıların yaşam memnuniyeti incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre örneklem grubunu oluşturan yaşlıların yaşam memnuniyeti yüksek düzeyde (4.988) bulunmuştur. Örneklem grubunu oluşturan yaşlıların yaşam memnuniyeti ile cinsiyet ($p=0.003<0.05$) ve gelir düzeyi arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($p=0.001<0.05$). Araştırmada bu hipotezi de destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırma bulgularına göre yörede yaşlılar, en çok “toplu ulaşım aracı ve hizmeti, maddi destek, saygı, sevgi, ilgi ve sosyalleşebilecekleri mekanlara” ihtiyaç duymaktadır. Yaşlıların ihtiyaçları ile yaşanan ilçe arasında bir farklılaşma bulunmamıştır. Araştırmanın bu hipotezi yanlıştır.

Araştırmada öne çıkan bulgular doğrultusunda öneriler şöyle sıralanabilir:

Yaşlıların sağlık kuruluşuna, çarşıya, pazara ve ilçe merkezine erişimlerinde toplu ulaşım için hizmetlerden tam olarak faydalanabilmeleri için bu hizmetler ihtiyaca uygun geliştirilebilir.

Yaşlıların içinde bulunduğu ve pek çok nedene bağlı olarak yaşadıkları yalnızlığın sağaltımı noktasında ev ziyaretleri gerçekleştirilebilir, ilgili tüm aktörler rol üstlenerek toplum bilinçlendirilebilir ve toplumsal duyarlılık artırılabilir.

Dar, sabit ve tek bir kanaldan gelir elde eden yaşlılar ekonomik yönden desteklenebilir. Bu bağlamda çeşitlilik sergileyen ve modern insanın ihtiyaçlarını gidermenin oldukça gerisinde kalan emekli aylıklarının insan onurunu gözeterek düzeye çıkartılabilmesi için empati çerçevesinde sosyal güvenlik politikaları tekrar gözden geçirilebilir.

Yörede yaşlılara yönelik sunulan evde sağlık hizmetlerinin nitelik ve niceliği artırılarak daha yaygın hale getirilebilir ve sağlıklı yaşlanma konusunda toplumsal bilinç artırılabilir.

Yaşlıların yalnızlık ve değersizlik duygularının sağaltımı noktasında sosyalleşebilecekleri ve aktif yaşlanmalarını destekleyebilecek hobi, spor, sosyal, kültürel, sanatsal vb. rekreasyonel faaliyetlere yönelik açık ve kapalı kamusal alanlar oluşturulabilir. İlgili aktörlerin öncülüğünde ve koordinasyonunda gençlerle yaşlılar bir araya getirilebilir ve karşılıklı toplumsal yararlar sağlanabilir.

Ayrıca bakım, sosyal ve psikolojik destek vb. konusunda yöre halkının da katılımı sağlanarak mahalle odaklı yaşlı hizmet merkezi gibi hizmetler günümüze uygun geliştirilebilir.

Muhtarların hızlı ve kolay hizmet sunmaları için ekonomik ve personel desteğinin verilmesi ve bunun yanı sıra araç desteğinin de verilmesi sağlanabilir.

Yerelde yaşlılara daha etkin ve geniş hizmet sağlanabilmesi için yerel yönetimlere yaşlı nüfus oranında ek finansman desteği sağlanabilir.

Yaşlılıkla ilişkili alan araştırmalarının zaman ve maliyet bakımından yüksek olması göz önünde bulundurularak bu çalışmalar ekonomik olarak desteklenebilir.

Yapılacak olan araştırmalarda evde yatağa bağımlı, ileri yaşlı ve yaşlılara bakım veren yakınlarının da görüşlerinin yer aldığı araştırmalar artırılabilir. Bu öneriler daha da fazla çoğaltılabilir.

Kaynakça

- Akgül, H. (2018). *Aksu İlçesinde (Isparta) Kırsal Nüfusun Yaşlanması ve Yaşlı Nüfusun Sorunları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Buz, S., Ertan-Koçak, Y. ve Gözen, Ö. (2018). Türkiye’de Yaşlılara Sunulan Hizmetlerin Birleşmiş Milletler Yaşlılık İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi: Ankara Örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(77): 388-410.
- Canatan, K. (2020). *Toplumsal Değişim Perspektifinden Göç Sosyolojisi*, Ankara: Eskiyeini Yayınları.
- Coşkun, R., vd. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*, İstanbul: Sakarya Yayıncılık.
- Ceylan, H. (2015a). *Yaşlılık ve Refah Devleti Bakım Hizmeti Alan Yaşlılar Üzerine Nicel Bir Araştırma: İsveç Örneği*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Ceylan, H. (2015b). Sosyal Değerden Sosyal Soruna Yaşlılık: Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Değişen Yaşlılık Algısı. H. Ceylan (Ed.), *Modern Hayat ve Yaşlılık*, Ankara: Nobel Yayınevi, 25-54.
- Dağlı, Y. (2018). *Orta Yaş Yaşlı Bireylerin Yaşlılık Dönemine İlişkin Algılarının ve Yaşam Boyu Öğrenme İhtiyaçlarının Değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2007). Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı. Ankara.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J. & Griffin, S. (1985). The Satisfaction with Life Scale. *Journal of Personality Assessment*, 49(1): 71-75.
- Genç, Y., Pak, M. ve Pehlivan, M. (2018). Aktif Yaşlanma Politikası: Huzurevinde Kalan ve Evde Bakım Aylığı İle Ailesi Yanında Desteklenen Yaşlı Bireylerin Aktif Yaşlanma Algısı. *The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS)*, 2018(68): 299-320.
- Gönüllü-Taşkesen, C. (2017). *Kırsal ve Kentsel Alanlarda Yaşlanma, Yaşlılık ve Yaşlılar: Denizli İli Örneği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe-Yöntem-Analiz*, Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Hablemitoğlu, Ş. ve Özmete, E. (2010). *Yaşlı Refahı: Yaşlılar İçin Sosyal Hizmet*, Ankara: Kilit Yayınları.
- Kalınkara, V. (2016). *Temel Gerontoloji Yaşlılık Bilimi*, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kankaya, H. ve Karadakovan, A. (2017). Yaşlı Bireylerde Günlük Yaşam Aktivite Düzeylerinin Yaşam Kalitesi ve Yaşam Doyumuna Etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri*

Dergisi, 6(4): 21-29.

- Karakuş, B. (2019). Türkiye’de AÇSHB Dışındaki Kurumların Yaşlı Hizmetleri ve Bu Hizmetlere İlişkin Mevzuat Durumu. U. Yanardağ ve M. Zubaroglu Yanardağ (Ed.), *Yaşlılık ve Sosyal Hizmet*, Ankara: Nika, 307-343.
- Köker, S. (1991). *Normal ve Sorunlu Ergenlerin Yaşam Doyumu Düzeylerinin Karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Küçük, M. ve Güneş, S. G. (2013). Yerel Kalkınmada Bir Etken Olarak Turizm: Yerel Sivil Toplum Kuruluşlarının Görüşleri. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 22(4): 23-50.
- Onbirinci Kalkınma Planı. (2019-2023). Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Temmuz 2019, Ankara.
- Powell, J. L. (2014). Küresel Yaşlanma: Eğilimler, Sorunlar ve Karşılaştırmalar (S. Yazıcı, Çev.). *Küreselleşme ve Yaşlılık, Eleştirel Gerontolojiye Giriş*, Ankara: Ütopya Yayınevi, 135-166.
- 2828 Sayılı Kanun. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2828.pdf> [26.12.2021].
- Strauss, A. & Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research*. Sage publications.
- Taşçı, F. (2010). Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar: İsveç, Almanya, İngiltere ve İtalya Örnekleri. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, (1): 175-202.
- Taşçı, F. (2013). Refah Devleti Modelleri İçinde Türkiye’nin Pozisyonu: Yaşlı Algısı Üzerinden Değerlendirmeler. *İnsan ve Toplum Dergisi*, 3(5): 5-35.
- Teddle, C. & Tashakkori, A. (2020). Karma Yöntem Araştırma Desenleri (M. S. Köksal, Çev.). *Karma Yöntem Araştırmalarının Temelleri*, Ankara: Anı Yayıncılık, 165-201.
- Tufan, İ. (2014). *Türkiye’de Yaşlılığın Yapısal Değişimi*, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982. https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf[26.12.2021].
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2018). *Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Hizmetler, Kurumsal Yaşlı Bakımı ve Kurumsal Yaşlı Bakımında İllerin Durumu*. Ankara: EYHGM.
- TÜİK. (2020). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2019. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=nufus-ve-demografi-109&dil=1> [10.05.2020].
- TÜİK. (2021). İstatistiklerle Yaşlılar, 2020. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yasli-2020-37227>[22.06.2021].
- WHO. (2013). Definition of an Older or Elderly Person. <http://www.who.int/healthinfo/survey/ageingdefnolder/en> [09.10.2019].
- WHO. (2017). Global Strategy and Action Plan on Ageing and Health. <https://www.who.int/ageing/WHO-GSAP-2017.pdf?ua=1> [14.11.2019].
- Yerli, G. (2017). Yaşlılık Dönemi Özellikleri ve Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmetler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(4): 1278-1287.
- Yıldırım, F. Hablemitoğlu, Ş. ve Abukan, B. (2014). Bir Grup Yaşlı Üzerinde Thunder Bay Ölçeği’nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 25(2): 21-36.
- Zastrow, C. & Kirst-Ashman, K. K. (2015). Psikolojik Karakteristikler: Genç ve Orta Yetişkinlik

(E. S. Türközü, Çev.). *İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre II*, Ankara: Nika Yayınevi, 59-133.